

**EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
FAKULTA HOSPODÁRSKEJ INFORMATIKY**

Evidenčné číslo: 103006/I/2019/36086129769617156

**ANALÝZA TRHU ŽIVOTNÉHO POISTENIA NA
SLOVENSKU**

DIPLOMOVÁ PRÁCA

2019

Bc. Gabriela Tropková

**EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
FAKULTA HOSPODÁRSKEJ INFORMATIKY**

**ANALÝZA TRHU ŽIVOTNÉHO POISTENIA NA
SLOVENSKU**

DIPLOMOVÁ PRÁCA

Študijný program:	Aktuárstvo
Študijný odbor:	Kvantitatívne metódy v ekonómii
Školiace pracovisko:	Katedra matematiky a aktuárstva
Vedúci záverečnej práce:	prof. RNDr. Katarína Sakálová, CSc.

Bratislava 2019

Bc. Gabriela Tropková

Čestné prehlásenie

Týmto čestne prehlasujem, že diplomovú prácu som vypracovala samostatne pod odborným vedením prof. RNDr. Kataríny Sakálovej, CSc., s použitím odbornej literatúry uvedenej na konci práce.

Dátum:

.....

podpis

Pod'akovanie

Moje pod'akovanie patrí mojej vedúcej diplomovej práce prof. RNDr. Kataríne Sakálovej, CSc. za jej rady a pripomienky, ktoré mi pomohli pri vypracovaní diplomovej práce.

ABSTRAKT

TROPKOVÁ, Gabriela: *Analýza trhu životného poistenia na Slovensku*. Ekonomická univerzita v Bratislave. Fakulta hospodárskej informatiky; Katedra matematiky a aktuárstva. Vedúci záverečnej práce: prof. RNDr. Katarína Sakálová, CSc. – Bratislava: FHI EU, 2019, počet strán 76.

Cieľom záverečnej práce je analýza súčasného stavu na trhu životného poistenia na Slovensku. Práca je rozdelená do 4 kapitol a obsahuje 32 grafov, 13 tabuliek a 1 prílohu. V prvej kapitole je opísaný vznik a vývoj životného poistenia, poisťovníctvo a poisťný trh, spolu so subjektami poisťného trhu. Prvá kapitola tiež zahŕňa charakteristiku životného poistenia a produktov životného poistenia, ako aj popis legislatívnej úpravy poisťovníctva. V druhej kapitole je definovaný cieľ diplomovej práce. V tretej kapitole sú charakterizované úmrtnostné tabuľky a vybrané typy poistení. Vo štvrtej kapitole je popis súčasného stavu poisťného trhu životného poistenia na Slovensku, analýza vývoja vybraných ukazovateľov poisťného trhu a analýza vplyvu smernice o rodovej rovnici na poisťné produktov životného poistenia.

Kľúčové slová: životné poistenie, poisťný trh, rodová rovnosť, smernica 2004/113/ES

ABSTRAKT

TROPKOVÁ, Gabriela. *Analysis of Life Insurance market in SR*. University of Economics in Bratislava. Faculty of Economics Informatics; Department of Mathematics and Actuarial Science. Thesis Leader: prof. RNDr. Katarína Sakálová, CSc. – Bratislava: FHI EU, 2019, 76 pages.

The aim of the thesis is to analyze life insurance market in SR. The thesis is divided into 4 chapters and contains 32 graphs, 13 tables and 1 attachment. The first chapter includes the evolution and the description of the life insurance and the description of the insurance and the insurance market. This chapter also includes the characteristics of life insurance and life insurance products, as well as the description of the insurance legislation. The second chapter describes the objective of the thesis. The third chapter deals with the theoretical explanation of mortality tables and chosen types of insurance. The last chapter includes the description of the current situation on life insurance market in Slovakia and the analysis of the directive of gender equality on life insurance.

Key words: life insurance, insurance market, gender equality, Directive 2004/113/EC

Obsah

Úvod.....	9
1 Súčasný stav riešenej problematiky	10
1.1 História a vývoj životného poistenia	10
1.2 Poistovníctvo a poistný trh	12
1.2.1 Subjekty poistného trhu.....	14
1.3 Životné poistenie	17
1.3.1 Produkty životného poistenia	19
1.4 Legislatívna úprava poistovníctva na Slovensku.....	22
1.4.1 Zákon o poistovníctve.....	24
1.4.2 Solvency II	25
1.4.3 Smernica o rodovej rovnosti.....	27
2 Cieľ práce	29
3 Metodika práce a metódy skúmania.....	30
3.1 Úmrtnostné tabuľky.....	30
3.2 Výpočet jednorazového netto poistného vybraných typov poistenia.....	31
3.2.1 Základné princípy poistenia osôb.....	31
3.2.2 Poistenie na dožitie.....	31
3.2.3 Dočasný predlehotný dôchodok	31
3.2.4 Dočasné poistenie na úmrtie.....	32
3.2.5 Zmiešané poistenie	32
4 Výsledky práce a diskusia	33
4.1 Analýza trhu životného poistenia na Slovensku	33
4.1.1 Štruktúra základného imania poistovní	38
4.1.2 Technické poistné v životnom poistení	40
4.1.3 Retencia životného poistenia a miera zaistenia životného poistenia....	44
4.1.4 Penetrácia životného poistenia	46

4.1.5	Hustota v životnom poistení.....	48
4.1.6	Miera poistných plnení v životnom poistení	50
4.1.7	Technické rezervy v životnom poistení.....	53
4.1.8	Produkty životného poistenia na Slovensku.....	56
4.2	Analýza vplyvu smernice o rodovej rovnosti na výšku poistného vybraných produktov životného poistenia	58
4.2.1	Analýza prostredníctvom komutačných čísel.....	58
4.2.2	Analýza prostredníctvom výšky sadzieb pripoistení na úmrtie pre investičné životné poistenie vo vybranej poisťovni	65
	Záver	73
	Zoznam použitej literatúry	74

Úvod

Život človeka je neustále ohrozovaný mnohými rizikami, ktoré môžu mať negatívny dopad na jeho zdravie a život. Vzhľadom na to vzniklo životné poistenie, ktoré slúži ako ekonomické zabezpečenie poistenca v prípade nastania týchto rizík. Prvé náznaky vzniku životného poistenia sa datujú už od starovekého Egypta, Indie, Ríma a Grécka, pričom životné poistenie sa odvtedy neustále vyvíja a napreduje a v súčasnosti je významnou súčasťou národného hospodárstva.

Naša diplomová práca sa zaoberá analýzou trhu životného poistenia na Slovensku. Poistný trh životného poistenia sa nielen vo svete, ale aj na Slovensku neustále mení a prispôsobuje sa meniacej sa legislatíve a novým trendom, a preto sa okrem popisu aktuálneho stavu na trhu životného poistenia a popisu vývoja vybraných ukazovateľov poistného trhu, budeme venovať aj vplyvu zavedenia smernice o rodovej rovnosti na vybrané produkty životného poistenia.

V prvej kapitole popíšeme vznik a vývoj životného poistenia, poisťovníctvo a poistný trh, pričom charakterizujeme subjekty poistného trhu. Ďalej sa budeme zaoberať životným poistením a jeho produktami a na záver popíšeme legislatívnu úpravu poisťovníctva. V druhej kapitole definujeme cieľ našej diplomovej práce. Tretia kapitola sa bude venovať popisu úmrtnostných tabuliek a definícií nami vybraných typov poistení. Posledná kapitola je rozdelená na dve podkapitoly, pričom v prvej podkapitole sa zaoberáme analýzou súčasnej situácie na trhu životného poistenia, vývojom a analýzou vybraných ukazovateľov poistného trhu a ponukou produktov životného poistenia v súčasnosti. V podkapitole, ktorá sa nazýva analýza vplyvu smernice o rodovej rovnosti na výšku poistného vybraných produktov životného poistenia, analyzujeme vplyv smernice o rodovej rovnosti prostredníctvom komutačných čísel a následne na základe sadzieb pripoistení na úmrtie vybraného produktu poisťovne Kooperativa.

1 Súčasný stav riešenej problematiky

V prvej kapitole v skratke priblížime históriu a vývoj poisťovníctva vo svete ale aj na Slovensku. Ďalej sa budeme zaoberať poisťným trhom, ako dôležitou súčasťou finančného trhu. Charakterizujeme a opíšeme jednotlivé subjekty poisťného trhu, životné poistenie a produkty životného poistenia. Tiež sa budeme zaoberať členením produktov životného poistenia podľa rôznych kritérií. V závere popíšeme legislatívnu úpravu poisťovníctva na Slovensku a upriamime sa hlavne na zákon o poisťovníctve¹, Solvency II a smernicu o rodovej rovnosti².

1.1 História a vývoj životného poistenia

Už od nepamäti sa ľudia snažili zabezpečiť proti udalostiam, ktoré ich nepriaznivo ovplyvnili. V minulosti slúžilo životné poistenie hlavne ako finančná ochrana pozostalých. Prvé náznaky životného poistenia pochádzajú zo starovekého Egypta, Indie, Grécka a Ríma. Po Krížových výpravách v Európe vznikajú základy pre komerčné poistenie. Prvá zmluva o poistení doživotného dôchodku sa zachovala z roku 1308 z Francúzska. Zmluvy, ktoré sú podobné súčasným zmluvám o dôchodkovom poistení, vznikajú od 15. storočia. Priemyselná revolúcia sa považuje za základ pre vznik kapitalistického životného poistenia. Vedecký výskum v oblasti životného poistenia mal za následok jeho rýchly rozvoj. V 16. storočí sa matematici Basileji Jacob Bernoulli a Christian Huygens začínajú zaoberať teóriou pravdepodobnosti v súvislosti s dĺžkou ľudského života. Pre životné poistenie a jeho rozvoj bolo významné spracovanie úmrtnostných tabuliek Edmondom Halleyom. V Anglicku v roku 1699 bola založená prvá životná poisťovňa Spoločnosť pre poisťovanie vdov a sirôt, ktorá poskytovala poistenie pre prípad smrti. Až koncom 18. storočia sa začína rozvíjať životné poistenie aj v Európe a vznikajú životné poisťovne v Nemecku a Francúzsku. V Rusku vzniká prvá životná poisťovňa až v roku 1835 a na rozdiel od Anglicka a Európy sa tu životné poistenie rozvíjalo veľmi pomaly, čo súviselo s politickým a hospodárskym vývojom krajiny. Od roku 1840 nastáva postupný rozmach životného poistenia, samozrejme v závislosti od tradícií, kultúry ale aj ekonomickej situácie jednotlivých krajín [2],[6].

¹ Zákon č. 39/2015 Z.z. o poisťovníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov

² Smernica Rady 2004/113/ES z 13. decembra 2004 o vykonávaní zásady rovnakého zaobchádzania medzi mužmi a ženami v prístupe k tovaru a službám a k ich poskytovaniu

Na Slovensku sa poisťovníctvo začalo postupne rozvíjať od 13. storočia, čo je spojené so zakladaním rôznych bratstiev, pokladníc, spolkov, cechov a iných svojpomocných združení. Následne v 19. storočí vzniká mnoho poisťovacích ústavov, ktoré ale neboli národnostne slovenské. V roku 1833 prichádza na Slovensko poisťovňa Generali, ktorá poskytovala poistenie pre prípad smrti. Viedenská poisťovňa Allianz prichádza na Slovensko koncom 19. storočia [4].

Po rozpade Rakúsko – Uhorska vznikli v roku 1919 tri poisťovne so sídlom na Slovensku, ktoré až do roku 1938 spravovali väčšinovú časť poisťného kmeňa na Slovensku. V rokoch 1918 – 1938 sa v Československej republike vyvíjalo poisťovníctvo podobne ako vo vyspelých európskych krajinách. V predvojnovom období v roku 1945 pôsobilo na území Česko - Slovenska okolo 730 poisťovní, poisťovacích spolkov a pobočiek zahraničných poisťovní, ktoré boli v tomto roku znárodnené a poisťovníctvo začala riadiť Poisťovacia rada. 1.1.1947 vzniklo päť poisťovní, národných podnikov, ktoré boli krátko nato zlúčené do jednej monopolnej Československej poisťovne. V roku 1968 bola Československá poisťovňa rozdelená na dva subjekty, a to na Českú štátnu poisťovňu a Slovenskú štátnu poisťovňu a až do 90. rokov 20. storočia nastal na poisťnom trhu monopol. Zrušenie monopolu v poisťovníctve nastalo až 1.3.1991, pričom podnikat' v poisťovníctve mohli všetky poisťovne, ktoré získali povolenie od Ministerstva financií SR. V tomto roku vznikla česko-slovenská družstevná poisťovňa Kooperativa so sídlom v Bratislave, poisťovňa Otčina so sídlom v Nitre a poisťovňa Istota (neskôr „Union“) v Bratislave. O rok neskôr vznikla Slovenská investičná poisťovňa v Košiciach. Vznik týchto poisťovní znamenal skutočnú demonopolizáciu na poisťnom trhu v ČSFR. Zrušenie monopolu spôsobilo rozmach poisťovníctva v podobe inovácie poisťných produktov a služieb, a tiež vytvorilo konkurenčné prostredie medzi poisťovňami, čo pozitívne pôsobilo na vývoj poisťného trhu [4],[8].

V roku 1993 vznikla rozdelením ČSFR Slovenská republika a s ňou aj samostatný poisťný trh. Všetky legislatívne zmeny, ktoré nastali v poisťovníctve po roku 1993, súvisia so snahou integrácie Slovenska do Európskej únie. V rokoch 1994 – 1998 prebiehala aproximácia práva s právom Európskej únie. V tomto období až do roku 2000 sa neustále zvyšuje počet poisťovní pôsobiacich na Slovensku. Výrazná zmena nastáva aj v pôvode kapitálu poisťovní, ktorý sa z čisto slovenského postupne mení na zahraničný. Na začiatku roku 2000 prebehla novelizácia zákona Slovenskej národnej rady č. 24/1991 Zb.

o poisťovníctve, ktorá sa týkala hlavne pojmov ako odvetvia poisťovníctva, aktuár, sprostredkovanie poistenia a prevod poisťného kmeňa. Od roku 2000 bol orgánom dohľadu nad poisťovníctvom Úrad pre finančný trh. Od 1.1.2003 pôsobí na slovenskom poisťnom trhu Allianz – Slovenská poisťovňa, ktorá vznikla fúziou dvoch poisťovní, a to Allianz a Slovenskou poisťovňou [7],[8].

Slovenská republika vstúpila do Európskej únie 1. 5. 2004 a slovenský poisťný trh sa stal súčasťou jednotného európskeho poisťného trhu, ktorý funguje na základe jednotného pasu. Pre jednotný európsky poisťný trh sú dôležité nasledujúce tri slobody, a to sloboda usídlenia (čl. 43 a nasl. Zmluvy ES), sloboda voľného poskytovania služieb (čl.49 a nasl. Zmluvy ES) a sloboda voľného pohybu kapitálu (čl. 56 a nasl. Zmluvy ES) [6].

Od roku 2006 Národná banka Slovenska prevzala funkciu integrovaného dohľadu nad finančným trhom a Úrad pre finančný trh bol zrušený. Za jednu z najdôležitejších právnych úprav považujeme zákon č. 39/2015 o poisťovníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov s účinnosťou od 1. 4. 2015. Od roku 2016 sa vykonáva dohľad v režime Solvency II a Národná banka Slovenska zodpovedala za implementáciu Solvency II do národnej legislatívy [6],[2],[5].

V súčasnosti je vývoj poisťného trhu v súlade s normami európskej únie, a vzhľadom na to, že sme súčasťou jednotného európskeho poisťného trhu, je samozrejماً kompatibilita s európskym poisťným trhom. Taktiež v poisťovníctve vnímame neustále rozširovanie a prehľbovanie spolupráce s ostatnými európskymi krajinami ako aj medzi záujmovými a odborovými inštitúciami.

1.2 Poisťovníctvo a poisťný trh

Poisťovníctvo predstavuje na Slovensku významné odvetvie národného hospodárstva a zasahuje do jeho všetkých sfér a je charakterizované ako špecifické odvetvie ekonomiky. Zaoberá sa poisťovacou, zaistovacou a sprostredkovateľskou činnosťou, štátnou reguláciou poisťovní, informačnou činnosťou, manažmentom poisťovní, kalkuláciou poisťného, technickými rezervami a inými dôležitými činnosťami. Poisťovníctvo je nevýrobné odvetvie, ktoré poskytuje peňažné služby a podieľa sa na tvorbe trhovej ekonomiky. Podstata trhovej ekonomiky spočíva na základe slobodného

podnikania a voľnej súťaže, čo zabezpečuje trhový mechanizmus. Poist'ovne, poist'ovacie inštitúcie, zaist'ovne, sprostredkovatelia poistenia, inštitúcie, ktoré zabezpečujú dozor nad poist'ovníctvom, asociácie poist'ovní, kancelária poist'ovateľov, inštitúcie, ktoré sa zaoberajú poistením, popri ich hlavnej činnosti, a iné subjekty sú súčasťou poist'ovníctva [3],[1],[6].

Nielen vo svete ale aj na Slovensku sa poist'ovníctvo neustále vyvíja a všetky subjekty, ktoré vystupujú na poistnom trhu sa musia prispôsobovať meniacej sa legislatíve, novým požiadavkám a v neposlednom rade konkurencii. Všetky tieto zmeny vedú k vytvoreniu jednotných podmienok uplatňovania princípov trhového hospodárstva, čo je cieľom jednotného poistného trhu [6].

Poist'ovníctvo ponúka poistenie ako peňažnú službu na poistnom trhu, a tým umožňuje finančnú elimináciu rizík, ktoré sú spojené s činnosťou ľudí. Poistenie môžeme charakterizovať ako špecifický druh tovaru, ktorý sa predáva na poistnom trhu. Poistný trh je súčasťou finančného trhu, ktorý slúži na realizáciu a sprostredkovanie predaja a kúpy krátkodobého a dlhodobého kapitálu. Z vecného hľadiska sa finančný trh delí na peňažný, kapitálový, poistný, devízový trh a trh drahých kovov. Úlohou finančného trhu je alokácia voľných peňažných prostriedkov od veriteľa k dlžníkovi pomocou rôznych finančných nástrojov. Poist'ovne sú dôležité subjekty finančného trhu, pretože tu môžu alokovať veľkú časť svojho disponibilného kapitálu [3],[6].

Poistný trh môžeme chápať ako miesto, kde sa stretáva ponuka a dopyt po poistnej ochrane. Poistenie a zaistenie je predmetom obchodu na tomto trhu a predstavuje prenos rizika z poistenca na poist'ovateľa. Poistenie je definované ako forma ochrany pred negatívnymi udalosťami, ktoré nemožno predvídať. Jeho hlavný účel je zmiernenie alebo úplné odstránenie finančného dopadu takejto nepriaznivej udalosti. Uzatvorením poistnej zmluvy vzniká kontrakt medzi poistencom a poist'ovateľom a cena zaň je poistné. Poist'ovňa vytvára z prijatého poistného rezervy, ktoré slúžia na výplatu poistných plnení. Poist'ovňa môže voľné rezervy investovať na finančnom trhu. Uzatvorenie poistnej zmluvy môže nastať aj medzi sprostredkovateľom poistenia a poistníkom [3],[6].

Poistný trh je charakterizovaný systémom rôznych trhových nástrojov a štátnymi opatreniami, ktoré regulujú tento trh. Základný princíp, ktorý platí na poistnom trhu, je prispievanie a spoločné zdieľanie strát. Všetky poistné vzťahy, s ktorými sa stretávame

na poistnom trhu, majú právny aj ekonomický základ. Ekonomický základ vyplýva z podstaty poistenia, a to že pri vzniku poistnej udalosti poisťovňa poisťníkovi vypláti prislúchajúce poistné plnenie. Podstata právneho základu vychádza z toho, že poistenie sa realizuje prostredníctvom poistnej zmluvy, ktorá je založená na právnych princípoch [3].

Poistný trh sa delí na vecný poistný trh a investičný poistný trh. Vecný poistný trh je trh, na ktorom prebieha ponuka poistenia a dopyt po poistení. Ponuka poistenia obvykle prevyšuje dopyt, a to značne determinuje spôsob predaja poistných produktov. Na investičnom poistnom trhu poisťovňa investuje voľný kapitál, čím sa poisťovňa správa ako podnikateľský subjekt a realizuje svoju vlastnú investičnú politiku. Týmto sa poistný trh ešte výraznejšie prelína do finančného trhu [3].

1.2.1 Subjekty poistného trhu

Na poistnom trhu vystupuje mnoho subjektov, ako na strane ponuky, tak aj na strane dopytu. Fyzické osoby, právnické osoby a štát predstavujú potencionálnych klientov na strane dopytu s cieľom zaobstarať si poistenie ako prostriedok eliminácie možného rizika. Na strane ponuky sú subjekty, ktoré ponúkajú poistnú ochranu a ich hlavná podnikateľská činnosť je poskytovanie poistenia [6].

Na poistnom trhu vystupujú nasledujúce subjekty [6]:

- poisťovne,
- zaistovne,
- klienti,
- orgán dohľadu nad poistným trhom,
- sprostredkovatelia poistenia,
- ostatné subjekty poistného trhu.

Základný subjekt, ktorý vystupuje na poistnom trhu, je poisťovňa. Poisťovňa môže mať nasledujúce formy [26]:

- poisťovňa,
- kaptívna poisťovňa,
- pobočka poisťovne z iného členského štátu,
- poisťovňa z iného členského štátu,
- pobočka zahraničnej poisťovne,

- zahraničná poisťovňa.

Podľa zákona o poisťovníctve³ je poisťovňa definovaná ako právnická osoba, ktorá sídli na území Slovenskej republiky a vykonáva poisťovaciu činnosť na základe povolenia od Národnej banky Slovenska. Právna forma poisťovne môže byť akciová spoločnosť alebo európska spoločnosť. Poisťovňa môže získať povolenie od Národnej banky Slovenska aj na vykonávanie zaistovacej činnosti. Podstata poisťovacej činnosti spočíva v preberaní poistných rizík, vo vytváraní a riadení poistného kmeňa, vo vytváraní poistných rezerv z dôvodu záväzku voči poistencom a v plnení záväzkov. Podľa toho, aké poistné produkty poisťovňa ponúka, rozlišujeme poisťovne vykonávajúce životné poistenie a poisťovne vykonávajúce neživotné poistenie. V súčasnosti nemôžu v Európskej únii vznikať univerzálne poisťovne, avšak na Slovensku pôsobia univerzálne poisťovne, ktoré vznikli pred 1. aprílom 2000 [26].

Zaistovňa je ďalší dôležitý subjekt, ktorý vystupuje na poistnom trhu a môže mať nasledujúce formy [26]:

- zaistovňa,
- kaptívna zaistovňa,
- pobočka zaistovne z iného členského štátu,
- zaistovňa z iného členského štátu,
- pobočka zahraničnej zaistovne,
- zahraničná zaistovňa.

V zákone o poisťovníctve³ je zaistovňa definovaná ako právnická osoba sídliaca na území Slovenskej republiky a vykonáva zaistovacu činnosť na základe povolenia od Národnej banky Slovenska. Zaistovacu činnosť chápeme ako podnikateľskú činnosť, ktorou je prevod časti rizika z poisťovateľa na zaistovateľa. Princíp zaistenia spočíva v tom, že prvopoisťovateľ postúpi časť rizika na zaistovateľa, aby zamedzil vysokým škodám a zároveň sa chránil [3],[26].

Dôležitou súčasťou poistného trhu sú aj sprostredkovatelia poistenia, ktorí pôsobia na trhu nezávisle. Sprostredkovatelia poistenia vykonávajú odbornú činnosť a konajú vždy v záujme klienta. Na poistnom trhu pôsobia buď ako fyzická alebo právnická osoba.

³ Zákon č. 39/2015 Z.z. o poisťovníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Okrem hlavnej činnosti, ktorú predstavuje sprostredkovanie poistenia klientom, vykonáva sprostredkovateľ poistenia aj mnoho iných činností ako:

- analýza poistných rizík jednotlivých poistných produktov,
- správa uzavretých poistných zmlúv,
- prehodnocovanie rozsahu a podmienok poistenia a následné informovanie klienta,
- spolupráca pri riešení vzniknutých poistných udalostí klienta,
- a iné [6].

Zákon Slovenskej národnej rady č. 186/2009 Z. z. o finančnom sprostredkovaní a finančnom poradenstve a o zmene a doplnení niektorých zákonov upravuje finančné sprostredkovanie, finančné poradenstvo, register finančných agentov, finančných poradcov, finančných sprostredkovateľov z iného členského štátu v sektore poistenia alebo zaistenia a finančných sprostredkovateľov z iného členského štátu v oblasti poskytovania úverov na bývanie, dohľad nad finančným sprostredkovaním a finančným poradenstvom a niektoré vzťahy súvisiace s poskytovaním finančných služieb finančnou inštitúciou. Cieľom vzniku tejto legislatívnej úpravy je v prvom rade vymedzenie práv a povinností finančných sprostredkovateľov a definovanie rozsahu znalostí sprostredkovateľov z jednotlivých poistných odvetví ako aj z poistného práva. V roku 1995 vznikla Slovenská asociácia sprostredkovateľov v poisťovníctve, ktorá združuje významných sprostredkovateľov neživotného poistenia na Slovensku [6].

Subjekt dopytu na poistnom trhu predstavuje klient – poistník, respektíve poistený. Poistník je fyzická alebo právnická osoba, ktorá uzavrela poistnú zmluvu a platí poistné, zatiaľ čo poistený je osoba, ktorej je v prípade poistnej udalosti vyplatené poistné plnenie. Poistník a poistený je zvyčajne jedna a tá istá osoba. Poisťovňa na seba preberá od klienta zmluvné alebo zákonné riziká uzatvorením poistnej zmluvy [6].

Ďalší dôležitý subjekt na poistnom trhu je orgán dohľadu nad poistným trhom. Na Slovensku od roku 2006 vykonáva integrovaný dohľad nad poistným trhom Národná banka Slovenska. Od 1.1.2011 je Národná banka Slovenska súčasťou Európskeho systému finančného dohľadu, ktorého úlohou je zabezpečenie dohľadu nad finančným trhom Európskej únie. Od roku 2016 vykonáva Národná banka Slovenska dohľad nad poistným trhom v režime Solvency II. Hlavným cieľom dohľadu nad poistným trhom je ochrana klientov poisťovní, ktorá vyplýva z osobitosti poistenia. Dôležitým cieľom je tiež podpora

stability trhu ohodnocovaním rizík a alokáciou kapitálu, vzhľadom na to, že poisťovne sústredujú veľký finančný kapitál. Regulácia poisťného trhu v Európskej únii je realizovaná orgánom dohľadu EIOPA⁴, ktorého hlavnými cieľmi sú dohľad a regulácia nad jednotným európskym poisťným trhom, zbližovanie orgánov dohľadu na európskej úrovni, ochrana spotrebiteľa a stabilita poisťného trhu [5],[6].

Významným subjektom slovenského poisťného trhu je Slovenská asociácia poisťovní⁵ (SAP), ktorá združuje poisťovne s cieľom zastupovať, chrániť a presadzovať spoločné záujmy členov voči ostatným subjektom na trhu. Hlavnou úlohou SAP je rozvoj a propagácia poisťovacieho sektora [5].

Vo vyspelých trhových ekonomikách, kde je prioritou ochrana spotrebiteľa, býva ustanovený tzv. poisťný ombudsman, ktorého úlohou je chránenie spotrebiteľa. Vzhľadom na to, že jedným z cieľov SAP je ochrana poisťníkov, zriadila SAP osobitný Úrad ombudsmana za účelom alternatívneho riešenia spotrebiteľských sporov.

1.3 Životné poistenie

Poistenie chápeme ako formu ochrany ľudí pred následkami negatívnej náhodnej udalosti, pričom poistenie predstavuje nástroj zmiernenia dopadu týchto nepriaznivých udalostí tým, že minimalizuje finančnú neistotu a pomáha udržať predchádzajúcu dosiahnutú životnú úroveň poisteného. Negatívna náhodná udalosť sa môže týkať buď života a zdravia človeka alebo škody na materiálnych veciach. Základný znak poistenia je, že negatívne udalosti sú náhodné a nedajú sa predvídať. Náhodnosť nastatia udalosti môže byť absolútna alebo relatívna, pričom relatívna náhodnosť nastatia udalosti je v prípade poistenia osôb. To je v prípade, keď sa náhodná udalosť týka ľudského života a jeho dĺžky, o ktorej účastníci poistenia vedia, že musí nastať, nevedia však určiť, kedy k nej dôjde (smrť osoby, dožitie sa určitého veku alebo dátumu) [2],[3].

Solidárnosť, podmienená návratnosť a neekvivalentnosť sú tri princípy, na ktorých spočíva poistenie. Princíp solidárnosti je založený na tvorbe poisťno-technických rezerv, ktoré sa tvoria zo všetkého prijatého poisťného od poistených. Princíp podmienenej návratnosti znamená, že výplata poisťného plnenia poistenému sa uskutoční len v prípade

⁴ Európsky orgán pre poisťovníctvo a dôchodkové poistenie zamestnancov - <https://eiopa.europa.eu/>

⁵ Slovenská asociácia poisťovní - <https://www.slaspo.sk/>

nastatia poistnej udalosti. To, že poistné náhrady nezávisia od výšky uhradeného poistného, vyplýva z princípu neekvivalentnosti [3].

Poistenie má štyri základné funkcie, a to primárna funkcia, akumuláčno-redistribučná funkcia, kontrolná funkcia a stimulačná funkcia. Primárna funkcia poistenia je prenos rizika z poistenca na poist'ovateľa. Akumulačno-redistribučná funkcia spočíva v tvorbe technických rezerv z prijatého poistného a vo vyplácaní poistných plnení pri nastatí poistných udalostí. Cieľom kontrolnej funkcie je hodnotenie priebehu poistenia počas celého poistného vzťahu medzi poist'ovňou a poisteným. Úlohou stimulačnej funkcie je redukcia rizika motivovaním potencionálneho klienta k uzavretiu poistnej zmluvy [1],[3].

Existencia životného poistenia je podmienená skutočnosťou, že život človeka je spojený s mnohými rizikami, ktoré ohrozujú jeho život a zdravie. Následkom týchto rizík môže byť zranenie, invalidita, choroba alebo smrť človeka, a preto je hlavnou úlohou životného poistenia ekonomické zabezpečenie poistenca. Životné poistenie umožňuje mobilizáciu sporení poistencov, pretože kumuluje ich finančné prostriedky. Životné poist'ovne tiež predstavujú významných kapitálových investorov. Je zjavné, že nasledujúce faktory vo veľkej miere ovplyvňujú trh životného poistenia:

- celková ekonomická klíma krajiny,
- rast reálnych príjmov obyvateľstva,
- politická situácia v krajine,
- sociálne a demografické zmeny,
- vývoj informačných a komunikačných technológií,
- inflácia,
- volatilita a výška technickej úrokovej miery,
- konkurencia na poistnom trhu a iné [2],[3].

V rámci životného poistenia poist'ovňa na seba preberá dve základné riziká, a to investičné riziko a mortalitné riziko. Investičné riziko je riziko súvisiace s úrokovou mierou. Spočíva v tom, že životná poist'ovňa poskytuje poistencom finančné garancie bez ohľadu na zmeny úrokovej miery. Mortalitné riziko má súvis s poskytovaním mortalitných garancií. Vzhľadom na to, že úmrtnosť sa správa podľa zákona veľkých čísel, poist'ovne môžu redukovať možné mortalitné riziko zvýšením počtu poistených. Riziká životného

poistenia sú zobrazené v úmrtnostných tabuľkách, ktoré obsahujú pravdepodobnosť úmrtia osôb a ostatné veličiny odvodené od tejto pravdepodobnosti [2],[3].

Životné poistenie je poistenie na poistnú sumu. Poistná suma pri životnom poistení je subjektívna a závisí od finančnej situácie poistníka, pretože hodnotu ľudského života nemožno exaktne ohodnotiť. Z tohto dôvodu nie je výška poistného plnenia a ani počet poistení na krytie jedného rizika v životnom poistení, legislatívne ustanovený. Pre poistné plnenie je v životnom poistení charakteristické, že sa vždy vypláca. Dôvodom je, že náhodnosť nastátia poistnej udalosti je relatívna, čo znamená že poistná udalosť s určitosťou nastane, ale nepoznáme čas nastatia tejto udalosti [2],[3].

1.3.1 Produkty životného poistenia

Poistné produkty v životnom poistení majú rozličné podoby. Pre komerčný trh životného poistenia je charakteristické fakultatívne zmluvné poistenie [2].

Riziko úmrtia a riziko dožitia sú dve hlavné riziká, ktoré sú kryté produktami životného poistenia. Existuje mnoho kombinácií týchto dvoch rizík, a vzhľadom na to je aj poskytované veľké množstvo produktov životných poisťovní [2].

Za tri základné skupiny produktov životného poistenia považujeme [2]:

- rizikové životné poistenie,
- kapitálové životné poistenie,
- investičné životné poistenie.

Rizikové životné poistenie je typické poistenie slúžiace na zabezpečenie nákladov vzniknutých po smrti poisteného. Nastatie poistnej udalosti nie je možné určiť a v prípade, ak poistná udalosť nenastane, poistenému nie je vyplatené žiadne poistné plnenie. Výška poistného je nízka, pretože sa z neho vytvárajú iba rezervy [2],[3].

Kapitálové životné poistenie je veľmi rozšírený a obľúbený typ poistia. Poistenie kryje úmrtie a dožitie. Poistné, ktoré poistník platí, sa delí na dve časti, kde prvá časť poistného je určená na sporenie, ktoré sa počas poistenia zhodnocuje. Druhá časť poistného je určená na krytie rizika a poplatky spojené s poistením. Riziko, ktoré súvisí so zhodnocovaním naakumulovaných voľných finančných prostriedkov z poistného, nesie poisťovňa, pretože poistníkovi garantuje vopred dohodnutú technickú úrokovú mieru.

Tento typ poistenia je vhodný pre poistenca, ktorý potrebuje zabezpečiť pozostalých v prípade nepriaznivých udalostí, ale v prípade dožitia sa poistnej doby zabezpečiť svoje potreby v budúcnosti [2],[3].

Investičné životné poistenie sa odlišuje od kapitálového životného poistenia v tom, že voľné peňažné prostriedky z poistenia sú investované do fondov podľa rozhodnutia klienta. Toto poistenie kombinuje poistenie s investovaním. Vzhľadom na to, že poistník investuje do fondov podľa vlastného výberu, podstupuje investičné riziko. Tento produkt je spojením rizikového poistenia s investovaním do fondov [2],[3].

V súčasnosti je na poistnom trhu ponúkaných mnoho rozličných produktov životného poistenia, ktoré môžeme klasifikovať podľa rôznych kritérií, a to [2],[10]:

- z časového hľadiska (krátkodobé, strednodobé, dlhodobé),
- podľa množstva poistených rizík (jednoduché, združené),
- podľa začatia účinnosti poistenia (okamžité, odložené),
- podľa dĺžky trvania poistenia (doživotné, dočasné),
- podľa spôsobu platenia (jednorazové, bežné),
- podľa počtu poistených (individuálne, skupinové).

Vzhľadom na vyjadrenie poistného plnenia sa produkty životného poistenia členia nasledovne [2]:

1. Produkty s podielom poistného na zisku poisťovne
2. Produkty bez podielu poistného na zisku poisťovne

Pri produktoch bez podielu poistného na zisku poisťovne je výška poistného plnenia pri nastatí poistnej udalosti garantovaná na základe uzavretej poistnej zmluvy, zatiaľ čo pri produktoch s podielom poistného na zisku poisťovne sa poistné plnenie skladá z dvoch častí. Prvú časť poistného plnenia tvorí garantovaná suma definovaná v poistnej zmluve a druhá časť poistného pozostáva z podielu na zisku, ktorý určuje poisťovňa podľa výsledkov hospodárenia [2].

Produkty životného poistenia možno rozdeliť podľa času a frekvencie výplaty poistnej sumy nasledovne [2],[10],[11].

1. Produkty, ktoré vyplácajú poistnú sumu jednorazovo sú:
 - a) poistenie na dožitie,

- b) dočasné poistenie na úmrtie,
- c) doživotné poistenie na úmrtie,
- d) zmiešané poistenie.

2. Dôchodky:

- a) komerčného životného poistenia.
- b) zo Sociálnej poisťovne.

Poistenie na dožitie slúži hlavne ako zdroj kapitálu poistenca pre jeho potreby v budúcnosti. Ak sa poistený dožije stanoveného veku, poisťovňa mu vyplatí poistnú sumu, avšak v opačnom prípade na ňu stráca nárok. Toto poistenie sa v praxi využíva najmenej. Využívajú sa však obdoby tohto poistenia, ako napríklad venové poistenie alebo poistenie študijných nákladov [2],[3].

Doživotné poistenie na úmrtie nazývané tiež večné poistenie, vypláca poistnú sumu oprávneným osobám v prípade smrti poisteného. Hlavnou úlohou tohto poistenia je zabezpečenie pozostalých, resp. oprávnené osoby formou jednorazového príjmu [2],[3].

Typické rizikové poistenie s najmenšími rezervami je dočasné poistenie na úmrtie. Je charakteristické nízkym poistným. Tento produkt je vhodný pre žiteľov rodiny, pretože ak nastane smrť počas poistnej doby, pozostalým, resp. oprávneným osobám vyplatí poisťovňa jednorazovú poistnú sumu. Dočasné poistenie na úmrtie má tri varianty, ktoré sa líšia vo výške vyplácanej poistnej sumy. Poistná suma môže byť rastúca, klesajúca alebo konštantná. Produkt s rastúcou poistnou sumou je vhodný pre klientov, ktorý chcú v prípade smrti zaobstarat' istý finančný kapitál pre pozostalých. Na krytie úveru, pôžičky alebo leasingu je vhodný produkt s klesajúcou poistnou sumou, kde poistná suma predstavuje výšku nesplateného záväzku klienta, ktorý bude v prípade úmrtia vinkulovaný v prospech poskytovateľa záväzku [2],[3].

Zmiešané poistenie je produkt, ktorý sa poskytuje na poistnom trhu najčastejšie. Je to poistenie, ktoré spája poistenie na dožitie a poistenie na úmrtie, čím kombinuje dve základné riziká životného poistenia. Toto poistenie poskytuje poistenému kumuláciu kapitálu pre budúce potreby, ale v prípade jeho smrti zároveň zabezpečí pozostalých poisteného [2],[3].

Dôchodky, ktoré poskytujú na poistnom trhu komerčné životné poisťovne, vyplácajú poistnú sumu buď počas celého života alebo počas presne určeného obdobia. Udržanie životného štandardu počas dôchodku alebo plnej invalidity poisteného je cieľom tohto poistenia. Treba zdôrazniť, že komerčné dôchodkové poistenie predstavuje individuálnu formu finančného zabezpečenia k starobnému, resp. invalidnému dôchodku [2],[3].

Organizácia, ktorá zastrešuje priebežný povinný systém dôchodkového poistenia na Slovensku, je Sociálne poisťovňa. V súčasnosti sú v tomto systéme zahrnutí všetci občania v aktívnom veku a ich zamestnávateľia, ktorí platia odvody za mzdy, z ktorých sú následne vyplácané dôchodky. Sociálna poisťovňa poskytuje tieto druhy dôchodkov: starobný dôchodok, predčasný starobný dôchodok, invalidný dôchodok, vdovský/vdovecký dôchodok a sirotsky dôchodok [11].

Všetky produkty životného poistenia podliehajú klasifikácii poistných odvetví, ktoré špecifikuje zákon o poisťovníctve⁶ a poistné odvetvia sú nasledovné [26].

1. Poistenie pre prípad smrti, poistenie pre prípad dožitia alebo poistenie pre prípad smrti alebo dožitia.
2. Poistenie vena alebo prostriedkov na výživu detí.
3. Poistenie spojené s kapitalizačnými zmluvami.
4. Poistenie podľa bodov 1 a 3 spojené s investičným fondom.
5. Dôchodkové poistenie.
6. Poistenie pre prípad úrazu alebo choroby, ak je pripoistením podľa tohto poisteného odvetvia uvedeného v bodoch 1 až 5.

1.4 Legislatívna úprava poisťovníctva na Slovensku

Vznik a následne postupný vývoj legislatívnej úpravy poistného práva úzko súvisí so zámerom ochrany poisteného, čo je hlavne prepojené s právnou úpravou poistnej zmluvy. Vzhľadom na to, že doposiaľ neexistuje samostatná právna úprava poistnej zmluvy, túto oblasť poistného práva ustanovuje 15. hlava v § 788 – 828 Občianskeho zákonníka zákona č. 40/1964 Zb. – Poistné zmluvy. Občiansky zákonník upravuje vznik a zánik poistenia, zmluvné vzťahy medzi účastníkmi poistných vzťahov a podmienky a náležitosti uzatvorenia poistnej zmluvy. Je dôležité podotknúť, že poistné vzťahy sa

⁶ Zákon č. 39/2015 Z.z. o poisťovníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov

značne odlišujú od bežných zmluvných vzťahov, preto by bolo adekvátne problematiku poistnej zmluvy legislatívne upraviť samostatným právnym predpisom [3].

Zrovnoprávnenie postavenia poisťovne a poisteného je dlhodobým cieľom, čo viedlo k vzniku systému štátneho dozoru nad poisťovňami, aby bola umožnená kontrola hospodárenia komerčných poisťovní, a tiež schvaľovanie všeobecných poistných podmienok komerčných poisťovní [3].

Zákon č. 39/2015 Z.z. o poisťovníctve, zákon č. 747/2004 Z.z. o dohľade nad finančným trhom, zákon č. 186/2009 Z.z. o finančnom sprostredkovaní a finančnom poradenstve a o zmene a doplnení a zákon č. 381/2001 Z. z. o povinnom zmluvnom poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla v znení neskorších predpisov niektorých zákonov upravujú podmienky subjektov, ktoré poskytujú poisťovacie služby na slovenskom poistnom trhu.

Slovenskú legislatívu, ktorá upravuje poisťovníctvo, v podstatnej miere ovplyvnil vstup Slovenskej republiky do Európskej únie. Legislatíva Európskej únie významne ovplyvňuje legislatívny rámec poisťovníctva na Slovensku. Medzi hlavné ciele, ktoré boli uplatňované postupne prostredníctvom právnych noriem, najmä po vstupe Slovenska do Európskej únie, patria [3] :

- vytvorenie legislatívneho prostredia poistného trhu, ktorý je štandardný a medzinárodne akceptovaný,
- upravenie podmienok povoľovania a niektorých vzťahov pre subjekty, ktoré vykonávajú poisťovaciu alebo zaistovaciu činnosť na území Slovenskej republiky,
- liberalizácia poisťovacích služieb,
- posilnenie právomoci dohľadu nad finančným trhom, prostredníctvom nástrojov na ovplyvňovanie, monitorovanie a zasahovanie na poistnom trhu,
- vytvorenie právneho rámca na realizáciu konsolidovaného dohľadu poisťovacích spoločností v skupine,
- zlepšenie úrovne ochrany oprávnených záujmov poistených a investorov na poistnom trhu.

Splnením týchto cieľov sa úspešne implementovali do právnych predpisov smernice prvej, druhej a tretej generácie, ktoré upravujú oblasť životného a neživotného poistenia, a taktiež sa vybudovali podmienky na vykonávanie činnosti orgánu dohľadu.

1.4.1 Zákon o poisťovníctve

Základný právny predpis, o ktorý sa opiera právna úprava poisťovníctva na Slovensku je zákon č. 39/2015 Z.z. o poisťovníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o poisťovníctve“). Vznik nového zákona o poisťovníctve, bol podmienený nutnosťou zapracovať smernicu Solvency II do národnej legislatívy [3],[5].

Vzhľadom na to, že Solvency II je záväzná pre všetky poisťovne v členských štátoch Európskej únie, Slovensko ju muselo implementovať do národnej legislatívy poisťovníctva, a to prostredníctvom zákona o poisťovníctve a prostredníctvom nariadení vydávanými Národnou bankou Slovenska. Smernica Solvency II je veľmi významná pre poisťovníctvo, a preto sa jej budeme podrobnejšie venovať v nasledujúcej podkapitole.

Medzi ďalšie smernice, ktoré boli transponované do nového zákona o poisťovníctve, patria: smernica o finančných konglomerátoch a smernica Rady 2004/113/ES o vykonávaní zásady rovnakého zaobchádzania medzi mužmi a ženami v prístupe k tovaru a službám a k ich poskytovaniu. Vzhľadom na to, že smernica Rady 2004/113/ES významne ovplyvnila poistný trh, tiež sa jej budeme venovať v samostatnej podkapitole [3].

Zákon o poisťovníctve sa skladá z piatich častí, a to: všeobecné ustanovenia, vykonávanie poisťovacej činnosti a zaistovacej činnosti, požiadavky na podnikanie v poisťovníctve, dohľad nad poisťovníctvom a spoločné, prechodné a záverečné ustanovenia [26].

Predmetom úpravy nového zákona o poisťovníctve je [3],[26]:

- vznik, organizácia, vedenie a vykonávanie činnosti poisťovní a zaistovní,
- oceňovanie aktív, záväzkov a kapitálových požiadaviek na účely dohľadu,
- reorganizácia a niektoré vzťahy, ktoré súvisia so zánikom poisťovní a zaistovní,
- výkon dohľadu nad poisťovníctvom,

- pôsobenie poisťovní z iných členských štátov, zaistovní z iných členských štátov, zahraničných poisťovní a zahraničných zaistovní na území Slovenskej republiky.

Tento zákon taktiež vymedzuje základné pojmy súvisiace s poisťovníctvom, ako napríklad poisťovňa, zaistovňa, poisťovacia činnosť, zaistovacia činnosť, technická úroková miera a iné. Prílohou k zákonu je klasifikácia poisťných odvetví podľa poisťných druhov a zoznam preberaných právne záväzných aktov Európskej únie [3],[26].

1.4.2 Solvency II

Pod pojmom solventnosť chápeme schopnosť poisťovne plniť všetky svoje poisťné záväzky v súčasnosti aj v budúcnosti nezávisle od nastatia mimoriadnej udalosti. Sledovanie solventnosti je významné pre orgán dohľadu, ale aj pre samotné poisťovne, ktoré majú možnosť včas zaznamenať neprimeraný rast rizík, deficit voľného kapitálu či potrebu optimalizácie zaistenia [3].

Solventnosťou komerčných poisťovní sa Európska únia začína zaoberať už v 70. rokoch 20. storočia. V tomto období vzniká regulatórny prístup pod názvom Solvency I. Vzhľadom na to, že v rámci Solvency I nedochádzalo k reálnemu posúdeniu rizík, pretože vychádzala iba z objemových hodnôt, vzniká nová metodika regulácie poisťovníctva Solvency II, pričom účinnosť smernice direktívnym spôsobom v rámci Európskej únie v režime Solvency II nastáva 1.1.2016. Samozrejme, zavedeniu nového regulátorného režimu Solvency II predchádzali prípravy mnohých dokumentov, implementačných pravidiel a technických noriem, a taktiež päť kvantitatívnych dopadových štúdií QIS [5].

Hlavné ciele novej regulácie poisťovní sú nasledovné: zvýšenie ochrany poistených, integrácia európskeho poisťného trhu, harmonizácia poisťného sektoru v Európskej únii, zlepšenie regulácie dohľadu nad poisťným trhom, zvýšenie konkurencieschopnosti poisťovateľov na medzinárodnej úrovni a iné [5].

Model regulácie európskeho poisťného trhu pozostáva z troch základných pilierov, pričom prvý pilier Solvency II je zameraný na kvantitatívne požiadavky. Kapitálové požiadavky, požiadavky na technické rezervy, členenie vlastných zdrojov, požiadavky na oceňovanie aktív a pasív a v neposlednom rade kvalita dát sú pojmy, ktorými sa prvý pilier zaoberá a podrobne ich špecifikuje. Kapitálová požiadavka na solventnosť (SCR)

a minimálna kapitálová požiadavka (MCR) sú zdroje potrebné na to, aby poisťovne spĺňali kritérium solventnosti [5].

SCR predstavuje použiteľný kapitál na krytie kapitálovej požiadavky na solventnosť a môže sa počítať prostredníctvom štandardného vzorca alebo interného modelu schváleného orgánom dohľadu. Štandardný vzorec je navrhnutý pre malé alebo stredné poisťovne a zahŕňa všetky druhy rizík, ktoré pôsobia na poisťovne so spoľahlivosťou 99,5%. SCR pomocou štandardného vzorca sa vyčíslí ako súčet základnej kapitálovej požiadavky na solventnosť, kapitálovej požiadavky na riziko a úpravy zohľadňujúcej kapacitu technických rezerv a kapacitu odložených daní kryť straty. Výpočet SCR pomocou interného modelu, ktorého schválenie podlieha orgánom dohľadu a je náročný na vývoj, je vhodné skôr pre veľké poisťovacie spoločnosti. Interný model môže byť úplný alebo čiastočný a mal by byť integrovaný do systému riadenia rizík poisťovní. Prináša však poisťovniam aj mnoho výhod, ako efektívne využitie kapitálu, zjednodušenie rozhodovacích procesov manažérov a iné. Kalkulácia SCR prostredníctvom kvantilových mier rizika sa preferuje v oboch spôsoboch výpočtu. SCR sa vyčísluje aspoň jedenkrát ročne a jeho výsledok sa oznamuje orgánom dohľadu. Cieľom SCR je držba dostatočného množstva vlastných zdrojov poisťovní na krytie ich celého rizikového portfólia aj v prípade nastatia nepriaznivých udalostí. V prípade poklesu SCR dochádza k zásahu orgánov dohľadu voči poisťovni [5].

MCR predstavuje najnižšiu prípustnú dolnú hranicu pre solventnosť poisťovne. MCR je minimálne množstvo kapitálu, ktorým musí poisťovňa disponovať a v prípade poklesu MCR je nutná intervencia regulátora. Táto hodnota je odhadovaná so spoľahlivosťou 85% a jej výška má byť v rozsahu 25-45% SCR. Taktiež je stanovená aj absolútna dolná hranica MCR. SCR musí byť vyššie ako MCR, ale zároveň zodpovedať úrovni ekonomického kapitálu [5].

Ak nastane situácia, že kapitál klesne pod hodnotu SCR, ale zároveň bude vyšší alebo rovný MCR, poisťovňa musí doplniť kapitál minimálne na úroveň SCR. Avšak ak hodnota kapitálu klesne pod MCR, orgán dohľadu môže odobrať poisťovni povolenie na vykonávanie poisťovacej činnosti, vzhľadom na to, že sa poisťovňa dostala do platobnej neschopnosti [5].

Požiadavky týkajúce sa oceňovania aktív a pasív súvisia hlavne so zásadou vykazovania aktív a pasív v súlade s medzinárodnými účtovnými štandardami, s oceňovaním aktív a pasív reálnou hodnotou alebo kombináciou oceňovacích metód a s dôrazom na oceňovanie technických rezerv, ako na najvýznamnejší typ pasív v poisťovni [5].

Vlastné zdroje poisťovní sa rozdeľujú do dvoch základných skupín, a to na základný a doplnkový kapitál. Tieto dve kategórie majú dôležitú funkciu v pokrytí SCR s MCR [5].

Druhý pilier Solvency II je zameraný na kvantitatívne požiadavky, ktoré sa týkajú systému riadenia rizík a vnútornej kontroly a režimu dohľadu. Od poisťovní sa vyžaduje aby vytvorili kontrolné mechanizmy a systém riadenia rizík adekvátne pre ich rizikový profil a štruktúru podniku. Druhý pilier sa taktiež venuje právomociam a povinnostiam orgánov dohľadu a ich medzinárodnej spolupráci. Systém správy a riadenia poisťovne združuje viacero požiadaviek, a to odbornú kvalifikáciu manažmentu poisťovne, riadenie rizík, systém vnútornej kontroly a vnútorného auditu, aktuársku funkciu a outsourcing. Súčasťou systému riadenia rizík je systém ORSA. Každá poisťovňa realizuje svoje vlastné posúdenie rizík a solventnosti. ORSA chápeme ako nástroj manažmentu rizík, prostredníctvom ktorého poisťovňa určuje veľkosť vlastných zdrojov a posudzuje všetky svoje krátkodobé a dlhodobé riziká [5].

Jeden z hlavných cieľov regulácie Solvency II je podpora zverejňovania a dostupnosti informácií poisťovní a zaistovní ako pre orgány dohľadu tak aj pre verejnosť. Tomuto cieľu sa venuje tretí pilier Solvency II [5].

1.4.3 Smernica o rodovej rovnosti

Smernica Rady 2004/113/ES z 13. decembra 2004 o vykonávaní zásady rovnakého zaobchádzania medzi mužmi a ženami v prístupe k tovaru a službám a k ich poskytovaniu je tzv. „gender smernica“, ktorej účelom je ustanovenie rámca proti diskriminácií na základe pohlavia v prístupe k tovaru a službám a ich poskytovaniu s cieľom uplatniť zásadu rovnakého zaobchádzania medzi mužmi a ženami v Európskej únii. Vznik tejto smernice je spojený so základnou zásadou Európskej únie, a to rovnosťou medzi mužmi a ženami vo všetkých oblastiach.

V minulosti existovala výnimka z tejto smernice pre poisťný sektor. Pre poisťovne to znamenalo, že mohli určovať výšku poistného a poistné plnenie na základe pohlavia, ak bolo pohlavie určujúci faktor pri ohodnotení poistného rizika. Samozrejme rozdielne sadzby poistného a poistného plnenia pre mužov a ženy museli byť odôvodnené poistno-matematickými a štatistickými údajmi. Rozdielne výšky poistného boli v prípade poistenia smrti, pretože priemerný vek žien je vyšší ako u mužov, a so stúpajúcim vekom je riziko úmrtia u mužov vyššie ako u žien. Z uvedeného vyplýva, že ženy poberali nižšie poistné plnenie pri doživotných dôchodkoch oproti mužom.

Avšak vzhľadom na rozhodnutie Európskeho súdneho dvora z 1.3.2011 bola zrušená výnimka pre poisťný sektor a s účinnosťou od 21.12.2012 nemôže byť pohlavie faktor pri určovaní výšky poistného ani výpočtu poistného plnenia. Transponovanie tejto smernice do slovenskej legislatívy je prostredníctvom zákona č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov § 8 ods. 8 a 9, a tiež prostredníctvom zákona o poisťovníctve⁷.

Poisťovne môžu využívať pri cenotvorbe poistenia iba spoločné sadzby, a teda jednotné sadzby pre ženy a mužov, pričom táto zmena nemá vplyv na zmluvy uzavreté pred 21.12.2012 [12],[25].

⁷ Zákon č. 39/2015 Z.z. o poisťovníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov

2 Cieľ práce

Hlavným cieľom našej práce je analýza trhu životného poistenia na Slovensku, čo zahŕňa okrem popisu súčasnej situácie na poistnom trhu životného poistenia, analýzy vývoja základných ukazovateľov poistného trhu za posledných desať rokov aj vplyv legislatívnej úpravy poisťovníctva na slovenský poistný trh. V našej práci sme sa zamerali na analýzu vplyvu smernice o rodovej rovnosti na produkty životného poistenia prostredníctvom komutačných čísel, ale aj prostredníctvom sadzieb pripoistenia na úmrtie vybraného produktu poisťovne Kooperativa, pretože zavedenie tejto smernice má výrazný vplyv na produkty životného poistenia.

Na to, aby sme mohli naplniť náš cieľ práce, je dôležité najprv teoreticky definovať a popísať vývoj poistného trhu na Slovensku, spolu s jeho hlavnými účastníkmi. Taktiež je potrebné charakterizovať životné poistenie a jeho význam, spolu so základnými typmi produktov životného poistenia. Dôležitou súčasťou je popis legislatívnej úpravy poisťovníctva. Popis úmrtnostných tabuliek spolu so vzorcami na výpočet vybraných typov životného poistenia predstavujú dôležitú súčasť práce, na základe ktorej, môžeme následne analyzovať vplyv smernice o rodovej rovnosti na vybrané typy poistení prostredníctvom komutačných čísel. Na základe nadobudnutých teoretických poznatkov môžeme následne detailne analyzovať poistný trh životného poistenia na Slovensku, a tiež vplyv smernice o rodovej rovnosti na životné poistenie.

3 Metodika práce a metody skúmania

V tretej kapitole sa budeme zaoberať úmrtnosťnými tabuľkami, charakterizujeme základné princípy poistenia a popíšeme výpočet jednorazového netto poistného vybraných typov poistenia.

3.1 Úmrtnostné tabuľky

Úmrtnostné tabuľky slúžia ako nástroj na analýzu úmrtnosti, vzhľadom na to, že opisujú vymieranie populácie za jednotlivé roky presnými mierami. Úmrtnostné tabuľky majú významnú funkciu v oblasti životného poistenia a slúžia na mnoho výpočtov v tejto oblasti. Sú dôležitým nástrojom pri ohodnotení rizika, prostredníctvom ktorého je kalkulovaná sadzba poistného. Úmrtnostné tabuľky môžu byť zostavené na základe rôznych kritérií, ako napríklad pohlavie, závislosti na fajčení a podobne. Je štatisticky dokázané, že muži sa dožívajú v prieme menej, a práve preto je pohlavie významný faktor v životnom poistení [5],[10].

Využívanie úmrtnostných tabuliek osobitne pre mužov a ženy je v Európskej únii zakázané od 21.12.2012, kedy vstúpilo do platnosti zrušenie výnimky v smernici 2004/113/ES. Pohlavie je významný faktor pri oceňovaní produktov životného poistenia, a preto platnosť tohto nariadenia spôsobila výrazné zmeny výšky poistného. Vzhľadom na spomenuté nariadenia nesmú poisťovne vyčísl'ovať výšku poistného na základe pohlavia a musia používať pri ohodnotení rizika tzv. univerzálne úmrtnostné tabuľky.

Úmrtnostné tabuľky môžu byť generačné alebo prierezové. Generačné úmrtnostné tabuľky zaznamenávajú priebeh života konkrétnej populácie jedincov, ktorí sa narodili v jednom okamihu od ich narodenia až po posledné úmrtie. Prierezové úmrtnostné tabuľky zachytávajú úmrtnostné správanie populácie za krátke časové obdobie, na základe čoho sa skonštruje hypotetické úmrtnostné správanie populácie súčasne narodených jedincov. Úmrtnostné tabuľky môžu byť taktiež úplné (jednoročný vekový interval) alebo skrátené (päťročný vekový interval) a majú štandardne osem ukazovateľov, ktoré sú zoradené v stĺpcoch za sebou [5],[10].

3.2 Výpočet jednorazového netto poistného vybraných typov poistenia

V nasledujúcej podkapitole na začiatok definujeme základné princípy poistenia osôb a následne sa budeme venovať poisteniu na dožitie, dočasnému predlehotnému dôchodku, dočasnému poisteniu na úmrtie a zmiešanému poisteniu.

3.2.1 Základné princípy poistenia osôb

Jeden zo základných princípov poistenia osôb je princíp fiktívneho súboru, ktorý je založený na nasledujúcom predpoklade. Všetky osoby vo veku x , ktoré uzatvorili rovnaký typ poistného kontraktu sa rovnajú hodnote l_x z úmrtnostnej tabuľky, kde l_x je počet osôb, ktoré sa dožili veku x . Princíp ekvivalencie je druhý dôležitý princíp a hovorí o tom, že všetky príjmy a výdavky, ktoré poisťovňa má z rovnakého typu poistných kontraktov sa majú rovnať, pričom sa tieto príjmy a výdavky diskontujú k spoločnej časovej základni [10].

3.2.2 Poistenie na dožitie

Pri poistení na dožitie sa x -ročnej osobe vyplatí jedna peňažná jednotka, ak sa dožije veku $(x + n)$. Na základe nasledujúceho vzorca môžeme vypočítať jednorazové netto poistné tohto poistenia, ak uvažujeme, že poistné suma je 1 p.j..

$$A_{x:n|} = \frac{D_{x+n}}{D_x} \quad (3.1)$$

Kde x je vek poistenej osoby a n doba trvania poistenia [10].

3.2.3 Dočasný predlehotný dôchodok

Dočasný predlehotný dôchodok sa označuje symbolom $\ddot{a}_{x:n|}$. Pri tomto poistení sa x -ročná osoba poistí tak, že dostáva každoročne predlehotne jednu peňažnú jednotku do veku $(x + n)$ pokiaľ je nažive.

$$\ddot{a}_{x:n|} = \frac{N_x - N_{x+n}}{D_x} \quad (3.2)$$

Vzorec (3.16) slúži na vyčíslenie jednorazového netto poistného, ak uvažujeme s poistnou sumou vo výške jednej peňažnej jednotky [10].

3.2.4 Dočasné poistenie na úmrtie

Pri dočasnóm poistení na úmrtie poisťovňa vyplatí pozostalým x -ročnej osoby jednu peňažnú jednotku, ak poistená osoba zomrie do veku $(x + n)$. Toto poistenie sa označuje $A_{x:n|}^1$ a jednorazové netto poistné dočasného poistenia na úmrtie sa vypočíta nasledovne, za predpokladu, že poistná suma je jedna peňažná jednotka [10].

$$A_{x:n|}^1 = \frac{M_x - M_{x+n}}{D_x} \quad (3.3)$$

3.2.5 Zmiešané poistenie

Zmiešané poistenie je spojením poistenia na úmrtie s poistením na dožitie. Pri tomto poistení sa x -ročná osoba poistí tak, že ak sa dožije veku $(x + n)$, bude jej vyplatená jedna peňažná jednotka. V prípade, že by osoba zomrela do veku $(x + n)$, bude vyplatená jedna peňažná jednotka jej pozostalým. Toto poistenie patrí k nepreferovanejším a označuje sa $A_{x:n|}$. Výška jednorazového netto poistného, ak poistná suma je jedna peňažná jednotka, je nasledovná [10]:

$$A_{x:n|} = \frac{M_x - M_{x+n} + D_{x+n}}{D_x} \quad (3.4)$$

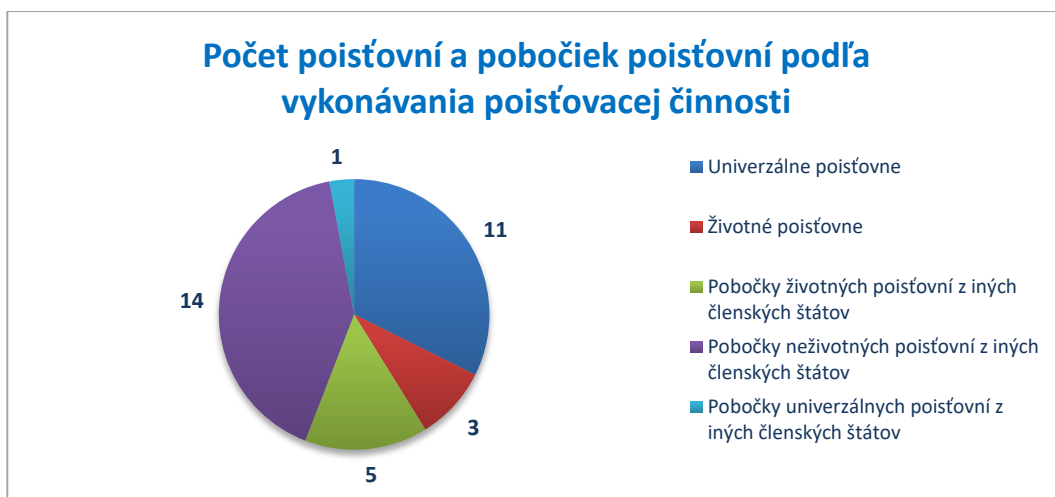
4 Výsledky práce a diskusia

Nasledujúca kapitola sa skladá z dvoch podkapitol. V prvej podkapitole sa budeme zaoberať stavom slovenského poistného trhu v súčasnosti. Okrem toho budeme analyzovať vývoj základných ukazovateľov poistného trhu za posledných desať rokov a v závere opíšeme ponuku poistných produktov na Slovensku. V druhej podkapitole sa budeme venovať analýze vplyvu smernice o rodovej rovnosti na produkty životného poistenia prostredníctvom komutačných čísel a následne prostredníctvom sadzieb pripoistení na úmrtie vybraného produktu poisťovne Kooperativa.

4.1 Analýza trhu životného poistenia na Slovensku

V súčasnosti na slovenskom poistnom trhu vykonáva poisťovaciu činnosť 34 subjektov, medzi ktoré patria poisťovne a pobočky poisťovní z iných členských krajín. Graf 4.1 zobrazuje poisťovne a pobočky, vzhľadom na to, aký druh poisťovacej činnosti vykonávajú. Je nutné zdôrazniť, že všetky univerzálne poisťovne, ktoré poskytujú životné aj neživotné poistenie súčasne, vznikli pred 1.4.2000.

Graf 4.1- Štruktúra poisťovní a pobočiek poisťovní z iných členských krajín podľa vykonávania poisťovacej činnosti za rok 2019

Zdroj: vlastné spracovanie, NBS

Z grafu možno vidieť, že najväčšie zastúpenie majú pobočky neživotných poisťovní, nasledujú univerzálne poisťovne, pobočky životných poisťovní, životné poisťovne a nachádza sa tu aj jedna pobočka, ktorá poskytuje životné aj neživotné poistenie. Ako môžeme vidieť, pobočky poisťovní sú významnou súčasťou slovenského poistného trhu, pretože tu majú vysoké zastúpenie, a to až 55,82 %. Väčšina pobočiek

poisťovní sa zameriava skôr na poskytovanie špecializovaného poistenia, čo má za následok nízke trhové podiely v porovnaní s ostatnými subjektmi na trhu. To však neplatí pre pobočky poisťovní MetLife a Axa, ktoré ponúkajú široké spektrum poisťných produktov.

Na trhu životného poistenia na Slovensku pôsobí v súčasnosti 20 subjektov, z toho 14 poisťovní so sídlom na Slovensku a 6 pobočiek poisťovní z iných členských štátov, ktoré sú uvedené v tabuľke 4.1.

Tabuľka 4.1 – Zoznam poisťovní a pobočiek poisťovní z iných členských štátov

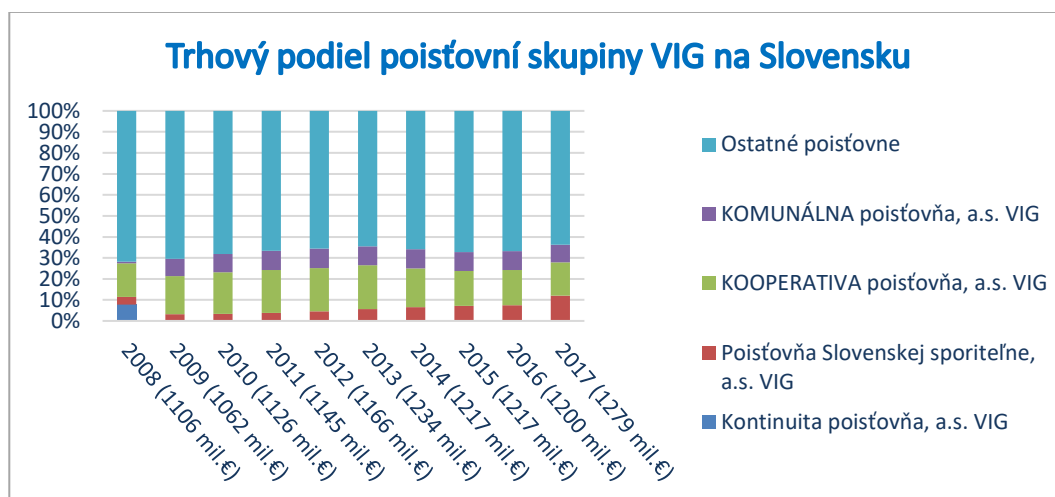
	Názov	Začiatok výkonu činnosti
POISŤOVNE	KOOPERATIVA poisťovňa, a.s. Vienna Insurance Group	29.11.1990
	UNIQA poisťovňa, a.s.	30.04.1991
	Allianz - Slovenská poisťovňa, a.s.	12.11.1991
	ČSOB Poisťovňa, a.s.	09.06.1992
	Union poisťovňa, a. s.	14.10.1992
	KOMUNÁLNA poisťovňa, a.s. Vienna Insurance Group	01.01.1994
	Wüstenrot poisťovňa, a.s.	31.03.1995
	NN Životná poisťovňa, a.s.	29.03.1996
	Poštová poisťovňa, a. s.	17.07.1996
	Generali poisťovňa, a. s.	10.02.1997
	ERGO Poisťovňa, a. s.	11.11.1999
	Poisťovňa Cardif Slovakia, a.s.	08.03.2000
	AEGON Životná poisťovňa, a.s.	14.02.2006
	NOVIS Poisťovňa a.s.	07.10.2013
POBOČKY POISŤOVNÍ Z INÝCH ČLENSKÝCH ŠTÁTOV	Basler Lebensversicherungs - AG	15.07.2005
	AXA životní pojišťovna a.s.	11.10.2005
	HDI Versicherung AG	21.01.2008
	Groupama poisťovňa a.s.	04.08.2011
	MetLife Europe DAC	12.02.2015
	Aspecta Assurance International AG	

Zdroj: vlastné spracovanie, NBS

Najmladšia poisťovňa na slovenskom poisťnom trhu je NOVIS Poisťovňa, ktorá začala vykonávať svoju činnosť od októbra 2013 v oblasti životného poistenia. Táto poisťovňa tiež poskytuje svoje služby prostredníctvom pobočiek v zahraničí, ako jedna z troch poisťovní na Slovensku. Medzi ďalšie dve poisťovne, ktoré poskytujú životné poistenie v zahraničí prostredníctvom pobočiek patria NN Životná poisťovňa a Union poisťovňa.

Poist'ovňa Kooperativa vykonáva svoju činnosť na slovenskom poistnom trhu najdlhšie, a to od 29.11.1990. V súvislosti s touto poisťovňou je nutné spomenúť, že od 1.4.2018 sa Poist'ovňa Slovenskej sporiteľne stala súčasťou Kooperativy, čo znamenalo významné posilnenie trhovej pozície na trhu životného poistenia pre túto poisťovňu. Akcionárom tejto poisťovne je Vienna Insurance Groupe (ďalej len VIG), ktorý je tiež akcionárom ďalšej slovenskej poisťovne, a to Komunálnej poisťovne. VIG má na Slovensku významný trhový podiel, pričom jeho aktuálna hodnota prevyšuje 33 %. VIG bola taktiež v minulosti zastúpená poisťovňou Kontinuita, ktorá sa v roku 2009 zlúčila s Komunálnou poisťovňou. Ako možno z nasledujúceho grafu usúdiť, VIG je jedným z hlavných lídrov, ktorý poskytuje životné poistenie na Slovensku.

Graf 4.2 – Trhový podiel poisťovní VIG na Slovensku

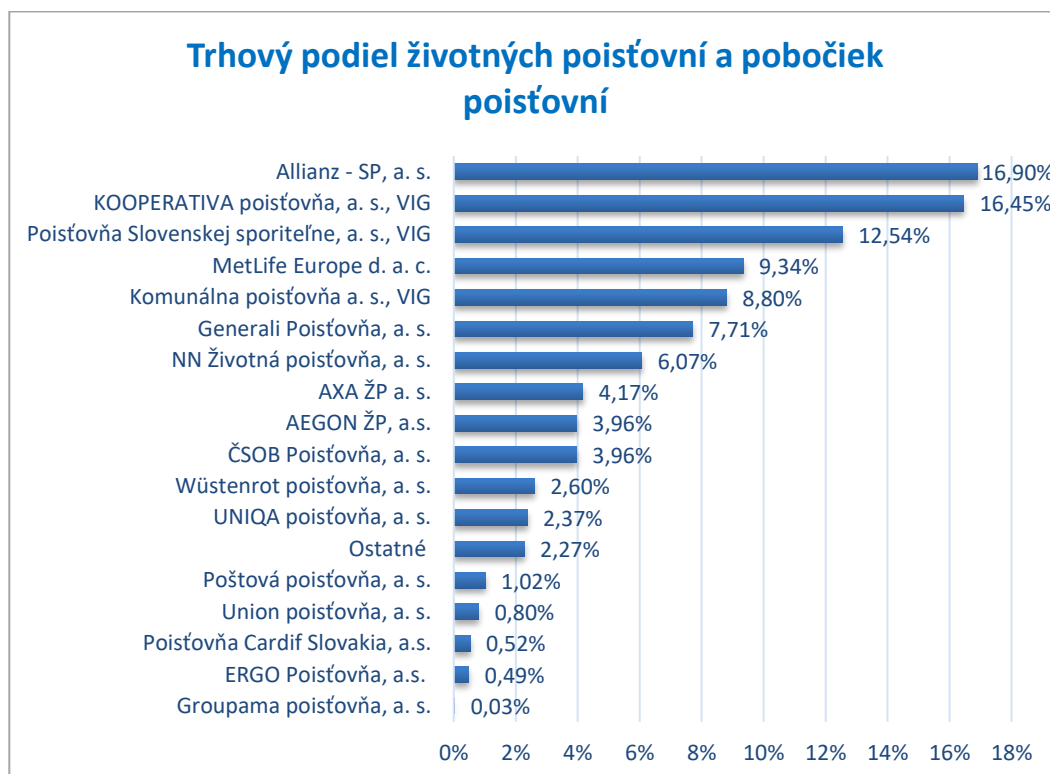
Zdroj: vlastné spracovanie, SLASPO, Insurance Europe

Trhové podiely ostatných poisťovní a pobočiek, bez ohľadu na akcionárov spoločností sú zobrazené v grafe 4.3. Poist'ovňa Allianz - SP si dlhodobo pripisuje najväčší podiel predpísaného poistného na slovenskom poistnom trhu. Taktiež je najväčšou poisťovňou na Slovensku, ktorá súčasne poskytuje životné aj neživotné poistenie. V roku 2003 vznikla Allianz - SP zlúčením Allianz AG so Slovenskou poisťovňou, ktorá mala dovtedy významné postavenie na trhu, čím si výrazne posilnila trhovou pozíciu. V roku 2017 bol trhový podiel Allianz – SP na slovenskom poistnom trhu 16,9 %.

Z nasledujúceho grafu možno tiež vyčítať, že tri poisťovne majú vyšší trhový podiel, ako 10 %. Ďalších 5 poisťovní má trhový podiel od 5 % do 10 % a ostatné poisťovne a pobočky majú trhový podiel nižší ako 5 %. Vzhľadom na to, že najaktuálnejšie údaje sú z roku 2017, v grafe sa nachádza aj Poist'ovňa Slovenskej sporiteľne, ktorá je už

súčasťou poisťovne Kooperativa. Vzhľadom na to, že Poisťovňa Slovenskej sporiteľne mala v roku 2017 trhový podiel 12,54 %, poisťovňa Kooperativa si zlúčením s touto poisťovňou výrazne posilnila svoju pozíciu na trhu životného poistenia a môžeme predpokladať, že v roku 2018 bude mať najväčší podiel na trhu spomedzi všetkých subjektov.

Graf 4.3 – Trhový podiel poisťovní a pobočiek poisťovní, ktoré poskytujú ŽP na slovenskom poistnom trhu za rok 2017

Zdroj: vlastné spracovanie, SLASPO, 2017

Z grafu 4.3 môžeme vidieť, že ani trhové podiely pobočiek poisťovní z iných členských štátov nie sú zanedbateľné. Najvyšší podiel dosahuje MetLife, a to až 9,34 %, čo predstavuje štvrtý najvyšší trhový podiel medzi poisťovňami a pobočkami. Pobočka tejto zahraničnej poisťovne do roku 2014 pôsobila ako poisťovňa so sídlom na Slovensku. Premena MetLife z poisťovne na pobočku zmenila podobu slovenského poistného trhu. Dovtedy pôsobila na poistnom trhu jediná pobočka životnej poisťovne Axa a malé, špecializované pobočky poisťovní, ktorých trhový podiel bol zanedbateľný. Vzhľadom na to, že pravidlá Európskej únie umožňujú poskytovať poistenie prostredníctvom pobočiek, nielen pre malé špecializované poisťovne, ale aj pre mnoho nadnárodných poisťovní je táto možnosť zaujímavá z rôznych príčin, ako napríklad uvoľnenie veľkého množstva kapitálu zo základného imania spoločnosti, nízke administratívne náklady, silnejšia regulácia a iné.

Tento trend môžeme pozorovať aj na vývoji počtu poisťovní a pobočiek poisťovní, ktorý je zobrazený na nasledujúcom grafe.

Graf 4.4 – Vývoj počtu poisťovní a pobočiek poisťovní od roku 2004 po rok 2019

Zdroj: vlastné spracovanie, Insurance Europe

Ďalším významným trendom nielen na slovenskom poisťnom trhu je trend fúzií a akvizícií. Tento trend súvisí hlavne s neustálym konkurenčným rastom, finančnými inováciami ako aj s liberalizáciou kapitálových trhov. Rozvoj poisťného trhu je dynamický a poisťné produkty sa neustále vyvíjajú a inovujú, čo sa premieta do nákladov poisťovní. Vzhľadom na to, sa čoraz častejšie stretávame so zlúčením poisťovní na poisťnom trhu, čo následne vedie k poklesu počtu poisťovní a koncentrácií na poisťnom trhu. Aj slovenský poisťný trh je príkladom toho, že zlúčenie poisťovní nastáva pomerne často. Na Slovensku prebehlo už viacero fúzií, ktoré sú významné, ako napríklad zlúčenie Allianz AG so Slovenskou poisťovňou v roku 2003, zlúčenie poisťovne Wüstenrot s Univerzálnou bankovou poisťovňou v roku 2003, zlúčenie poisťovne Kontinuita s Komunálnou poisťovňou v roku 2009, zlúčenie poisťovne Kooperativa s Poisťovňou Slovenskej poisťovne v roku 2018 a iné.

Okrem poisťovní a pobočiek poisťovní môžu na slovenskom poisťnom trhu poskytovať poistenie aj zahraničné poisťovne s povolením od NBS, prostredníctvom slobody poskytovania služieb. K 1.1.2019 Národná banka Slovenska eviduje 640 takýchto subjektov.

Medzi jednu zo závažných udalostí, ktoré sa odohrali na poisťnom trhu v roku 2017, patrí udelenie sankčného rozhodnutia útvárom dohľadu nad finančným trhom NBS zo 14.6.2017. Týmto rozhodnutím bola zavedená nútená správa nad Rapid Life životnou

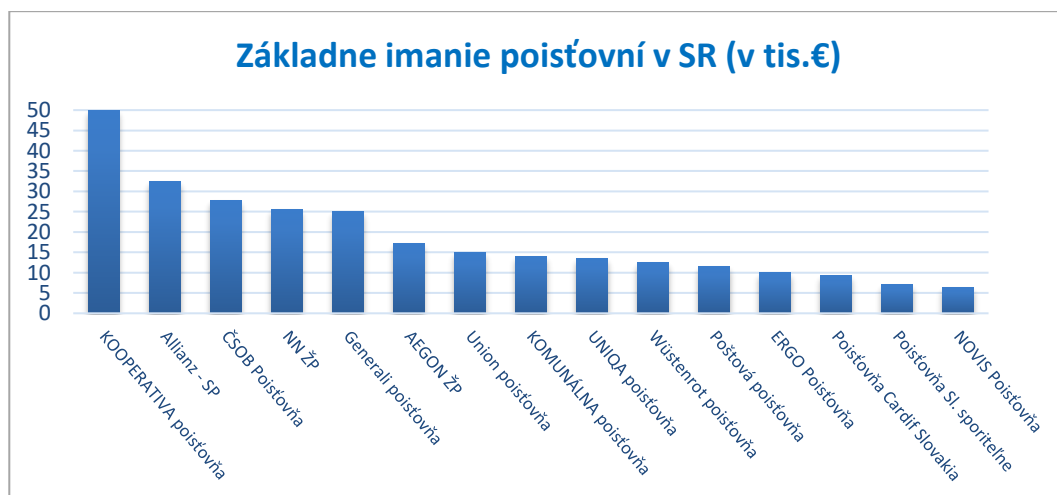
poisťovňou, ktorá vykonávala poisťovaciu činnosť na Slovensku od 20.6.1995. Príčinou nútej správy nad touto poisťovňou bolo hlavne ohrozovanie práv klientov v súvislosti s výplatom poisťných plnení. Vyhlásením konkurzu dňa 29.1.2018 sa nad poisťovňou Rapid Life životná poisťovňa ukončila nútená správa.

Vzhľadom na to, že v roku 2018 sa Poisťovňa Slovenskej sporiteľne zlúčila s poisťovňou Kooperativa a poisťovňa Rapid Life je v konkurze, sa počet poisťovní v roku 2019 znížil o dve, čo predstavuje percentuálny pokles poisťovní o 12,5 %.

4.1.1 Štruktúra základného imania poisťovní

Na grafe 4.5 môžeme vidieť, že najvyšším základným imaním disponuje poisťovňa Kooperativa, nasleduje poisťovňa Allianz – SP a ČSOB poisťovňa. Najnovšia poisťovňa, poisťovňa Novis má zároveň aj najnižšie základné imanie.

Graf 4.5 – Základné imanie poisťovní na Slovensku za rok 2017

Zdroj: vlastné spracovanie, výročné správy poisťovní

Štruktúra akcionárov poisťovní na Slovensku je rôznorodá. Nachádzajú sa tu akcionári zo 6 rôznych krajín, ak neberieme do úvahy poisťovňu Novis, ktorá je svojou akcionárskou štruktúrou špecifická. Poisťovňa Novis bola založená 15 akcionármi zo šiestich krajín, čo predstavuje neobvykle veľký počet akcionárov v poisťovni. Konkrétni akcionári nie sú zverejnení vo výročnej správe, a preto sme pri analýze akcionárov tejto poisťovne zaradili základné imanie do skupiny iné. Ako sme už spomenuli, táto poisťovňa má najnižšie základné imanie, preto nedochádza k skresleniu našich výsledkov.

Päť poisťovní na Slovensku má výlučne jedného akcionára, a to: AEGON Životná poisťovňa, ČSOB Poisťovňa, Generali Poisťovňa, NN Životná poisťovňa a Poisťovňa Cardif Slovakia. Čisto slovenský kapitál figuruje iba v jednej poisťovni, Poštovej poisťovni, ktorá sa považuje za malú poisťovňu na našom trhu, a preto nijako výrazne nezvýšila podiel slovenského kapitálu, aj keď jej podiel predstavuje až 78,2 % na slovenskom kapitále. Medzi ďalšie poisťovne, ktorých súčasťou je aj slovenský kapitál, patrí Poisťovňa Slovenskej sporiteľne, Wüstenrot poisťovňa a poisťovňa Kooperativa.

V tabuľke 4.2 môžeme vidieť prehľad výšky základného imania podľa krajiny pôvodu, pričom až 94,52 % podielu na základnom imaní poisťovní so sídlom na Slovensku pripadá zahraničným akcionárom.

Tabuľka 4.2 – Štruktúra akcionárov poisťovní

Krajina	Podiel kapitálu podľa krajiny pôvodu na ZI	Podiel kapitálu podľa krajiny pôvodu na ZI v %
Belgicko	27816488 €	10,30%
Francúzsko	9296000 €	3,44%
Holandsko	57719512 €	21,38%
Iné	6532708 €	2,42%
Rakúsko	103460085€	37,35%
Slovensko	14783524 €	5,48%
Nemecko	32395366 €	11,69%
Taliansko	25000264 €	9,26%
Spolu	269992947 €	100,00%

Zdroj: vlastné spracovanie, výročné správy poisťovní za rok 2018

Graf 4.6 – Štruktúra akcionárov poisťovní so sídlom na Slovenku

Zdroj: vlastné spracovanie, výročné správy poisťovní za rok 2018

Z grafu 4.6 je jasná prevaha rakúskeho kapitálu, ktorý dominuje na slovenskom poistnom trhu. Okrem významného rakúskeho akcionára VIG majú rakúskych akcionárov aj spoločnosti ERGO, UNIQA a Wüstenrot. Holandským kapitálom disponujú poisťovne AEGON Životná poisťovňa, NN Životná poisťovňa a Union. Akcionárom z Belgicka je na Slovensku zastúpená iba ČSOB Poisťovňa. Na Slovenku má iba poisťovňa Allianz-SP nemeckého akcionára, avšak podiel na základnom imaní je až vo výške 11,69 %, čo je zapríčinené výškou základného imania tejto poisťovne. Talianský akcionár so 100 % podielom zastupuje Generali Poisťovňa, čo platí aj pre francúzskeho akcionára, ktorý zastupuje Poisťovňa Cardif Slovakia.

4.1.2 Technické poistné v životnom poistení

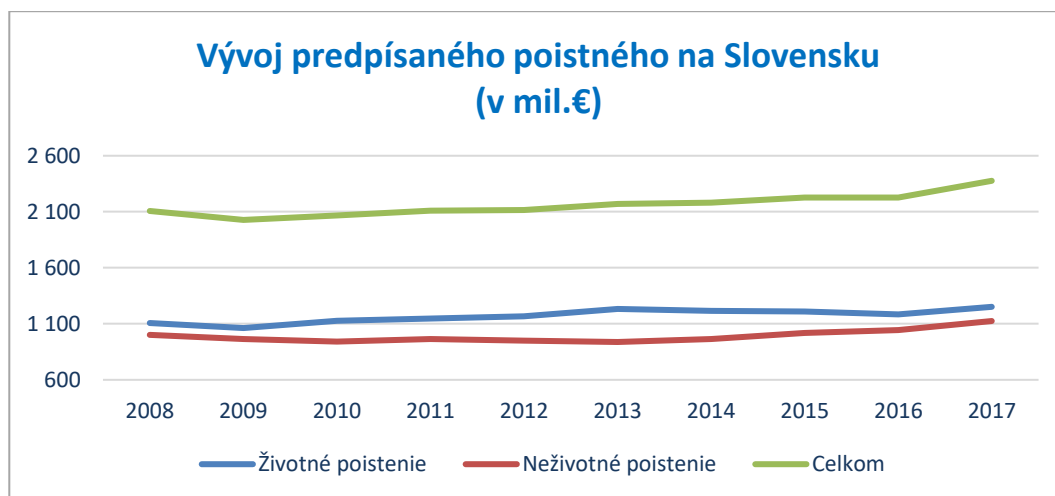
Jeden zo základných ukazovateľov rozvoja poistného trhu je technické poistné (predpísané poistné), pričom predstavuje sumu získanú od nových alebo existujúcich klientov poisťovní a pobočiek poisťovní z uzavretých poistných zmlúv za jeden rok. Pomocou tohto ukazovateľa môžeme kvantifikovať veľkosť poistného, ktoré zodpovedá všetkým poistným zmluvám uzavretým za jeden rok na celom poistnom trhu. Zároveň môžeme prostredníctvom predpísaného poistného sledovať dynamiku rozvoja slovenského poistného trhu [6].

Informácie o predpísanom poistnom sme čerpali zo štatistík SLASPO, čo znamená, že tieto údaje nie sú za celý slovenský poistný trh, ale zahŕňajú iba členov SLASPO. Vzhľadom na to, že členovia SLASPO sú všetky veľké poisťovne a pobočky poisťovní, ktorých trhový podiel za rok 2017 je 97,1 %, uvažujeme s týmito údajmi.

Graf 4.7 zobrazuje vývoj predpísaného poistného za jednotlivé poistné druhy, ako aj predpísané poistné celkovo, za obdobie desiatich rokov. Vývoj celkového predpísaného poistného na Slovensku má tendenciu stáleho rastu s výnimkou v roku 2009. Rok 2009 bol nielen v oblasti predpísaného poistného ovplyvnený nepriaznivou ekonomickou situáciou, čo zapríčinilo historicky prvý pokles celkového predpísaného poistného o 3,82 %. Pri porovnaní vývoja predpísaného poistného medzi životným a neživotným poistením pozorujeme menšie rozdiely. V každom roku taktiež evidujeme vyšší objem predpísaného poistného v životnom poistení oproti neživotnému poisteniu. Čo sa týka vývoja predpísaného poistného v neživotnom poistení, môžeme tvrdiť, že jeho vývoj je viac

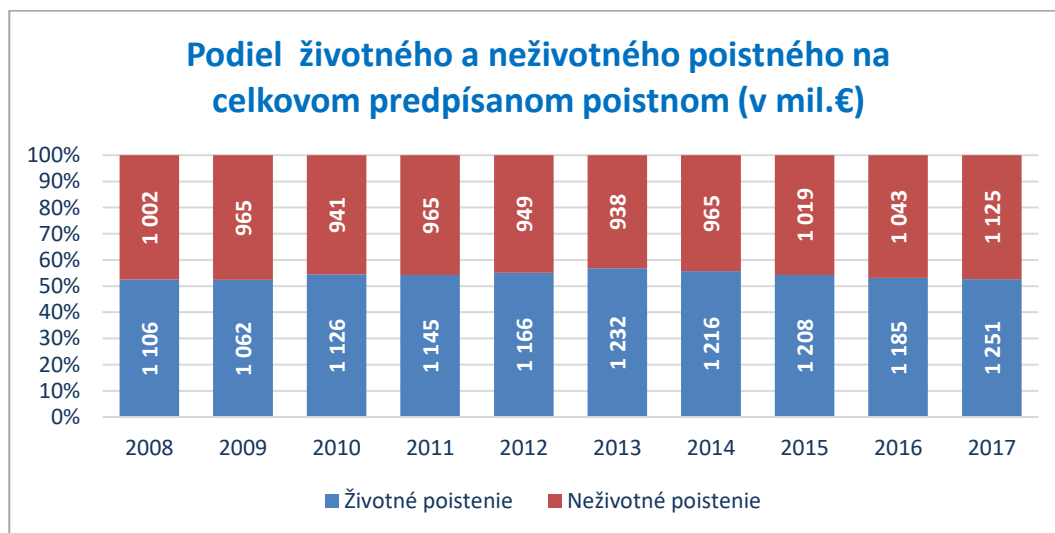
premenlivý než v životnom poistení, avšak v roku 2017 predpísané poistné v oboch poistných druhoch oproti predchádzajúcim rokom prudšie narástlo.

Graf 4.7 – Predpísané poistné členov SLASPO na Slovensku za r. 2008 - 2017 v mil.€

Zdroj: vlastné spracovanie, SLASPO

Graf 4.8 – Podiel predpísaného poistného podľa druhu na celkovom predpísanom poistnom

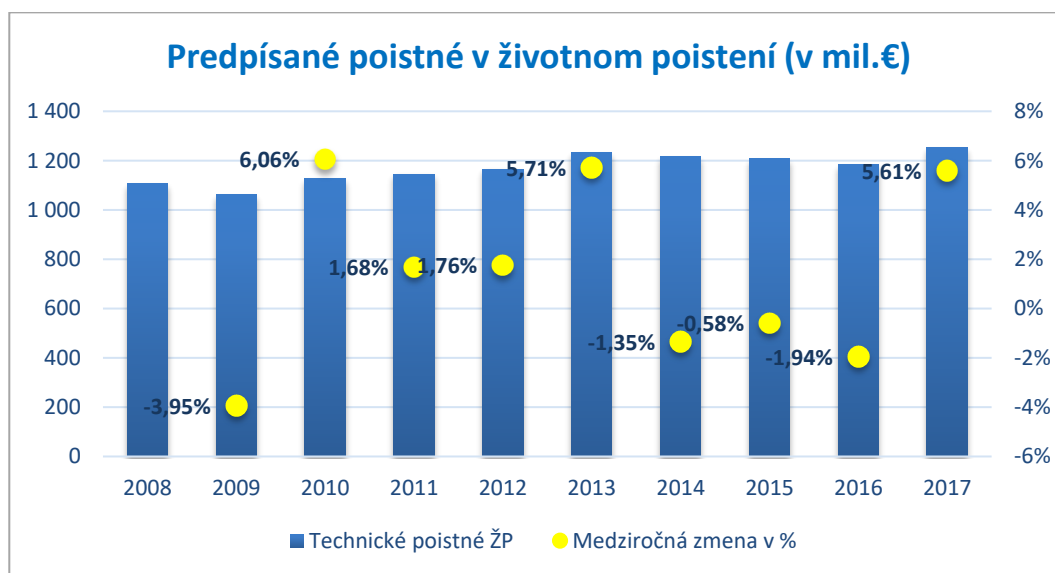

Zdroj: vlastné spracovanie, SLASPO

Podiel predpísaného poistného podľa druhu poistenia na celkovom predpísanom poistnom môžeme vidieť na grafe 4.8. Môžeme pozorovať, že podiel predpísaného poistného životného poistenia na celkovom predpísanom poistnom je v každom roku vyšší oproti podielu predpísaného poistného v neživotnom poistení. Tento trend nastáva na slovenskom poistnom trhu práve od roku 2008. Takýto podiel predpísaného poistného podľa druhu je typický pre krajiny s vyspelou ekonomikou a vysokou životnou úrovňou obyvateľov, čo vedie k zvýšeniu dopytu po produktoch životného poistenia.

Predpísané poistné spolu s medziročnou zmenou v % za obdobie desať rokov je zobrazené v grafe 4.9. Suma 1 106 mil.€ predstavuje objem predpísaného poistného za životné poistenie v roku 2008. V roku 2009 dochádza k poklesu predpísaného poistného až o 3,95 %. Situácia na trhu v tomto období bola spôsobená odkupmi poistných zmlúv a výrazným poklesom výšky poistného pri produktoch typu unit-linked. Od roku 2010 objem predpísaného poistného v životnom poistení narastal až do roku 2013. V roku 2014 dochádza opäť k poklesu predpísaného poistného o 1,35 %. Zmena technickej úrokovej miery platná od 1.1.2014 z 2,5 % na 1,9 % súvisí so spomínaným poklesom rastu. Trend poklesu predpísaného poistného v životnom poistení pretrváva až do roku 2016, kde dochádza k nárastu až o 5,61 %. Tento nárast súvisí hlavne so zvýšením predpísaného poistného v investičnom životnom poistení, klasickom životnom poistení a ostatnom životnom poistení, kde spadajú najmä pripoistenia.

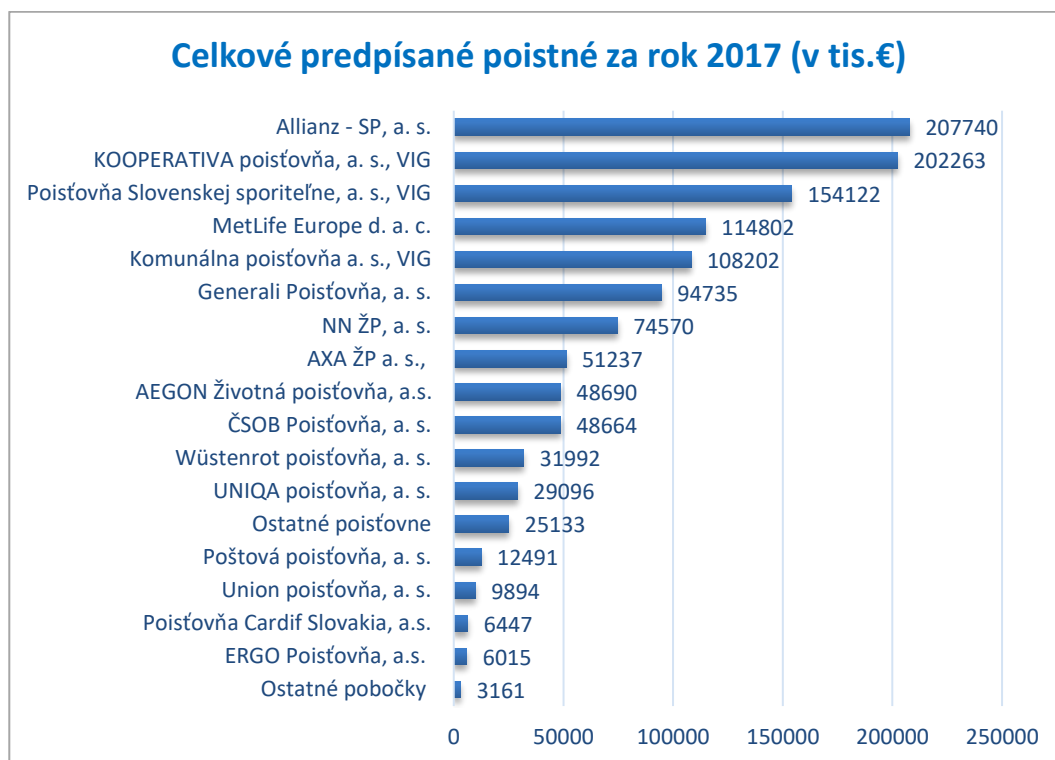
Graf 4.9 – Predpísané poistné v životnom poistení v mil.€

Zdroj: vlastné spracovanie, SLASPO

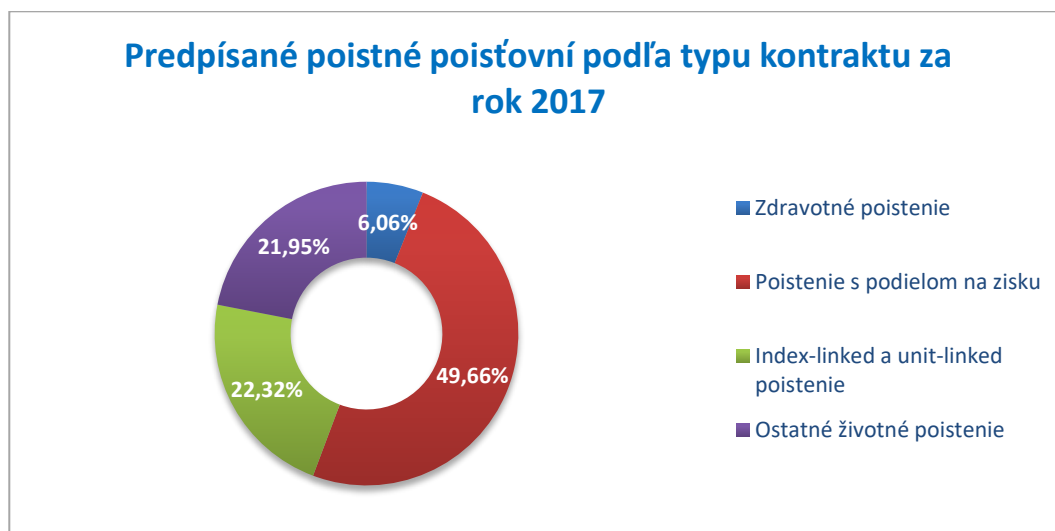
Celkové predpísané poistné za životné poistenie pre celý poistný trh na Slovensku za rok 2017 bolo 1 279,4 mil.€. Podiel členov SLASPO na celkovom predpísanom poistnom za tento rok bol 97,82 % (1 251 mil.€), čo skutočne predstavuje majoritnú časť na celkovom predpísanom poistnom. Predpísané poistné poisťovňami so sídlom na Slovensku predstavovalo 86,03 % na celkovom predpísanom poistnom, zatiaľ čo podiel pobočiek z iných členských krajín bol 13,97 %. Prehľad predpísaného poistného podľa subjektov môžeme vidieť v nasledujúcom grafe.

Graf 4.10 – Celkové predpísané poistné v životnom poistení za rok 2017 v tis.€

Zdroj: vlastné spracovanie, SLASPO

Graf 4.11 – Predpísané poistné poisťovní so sídlom na Slovensku podľa typu kontraktu v životnom poistení

Zdroj: vlastné spracovanie, SLASPO, NBS

Prehľad predpísaného poistného podľa typu kontraktu za rok 2017 je zobrazený v grafe 4.11. Toto delenie životného poistenia sa zaviedlo v rámci Solvency II. Poistenie s podielom na zisku tvorí až 49,66 % podielu na predpísanom poistnom v životnom poistení, čo predstavuje 533 003,39 tis.€. Nasleduje index-linked a unit-linked poistenie

s 22,32 % podielom (239 575,3 tis.€). Ako tretie v poradí je ostatné životné poistenie s 21,95 % podielom (235 594,43 tis.€), kde sme zahrnuli anuity vyplývajúce z neživotného poistenia a zaistenie zdravotného poistenia. S 6,06 % podielom je zdravotné poistenie v hodnote 65 038,22 tis.€. Zdravotné poistenie zodpovedá hlavne časti bývalého odvetvia pripoistenia.

4.1.3 Retencia životného poistenia a miera zaistenia životného poistenia

Retencia životného poistenia je pomer medzi čistým predpísaným poistným v životnom poistení a hrubým predpísaným poistným v životnom poistení, pričom čisté predpísané poistné v životnom poistení predstavuje rozdiel medzi hrubým predpísaným poistným v životnom poistení a podielom zaistovateľa na predpísanom poistnom v životnom poistení. Na základe tohto ukazovateľa sme schopní kvantifikovať riziko, ktoré si poisťovne pôsobiacie na poistnom trhu ponechali vo svojom portfóliu. Naopak, miera zaistenia životného poistenia je obrátená miera k retencii a nám hovorí, akú časť portfólia životného poistenia postúpili poisťovne zaistovateľovi, a týmto krokom svoje portfólio diverzifikovali. Tento ukazovateľ vyjadruje stabilitu na poistnom trhu [6].

V nasledujúcej podkapitole uvažujeme s predpísaným poistným za poisťovne so sídlom na Slovensku, vzhľadom na to, že údaje o podiele zaistovateľa na predpísanom poistnom za životné poistenie sú dostupné iba za tieto poisťovne.

Tabuľka 4.3 obsahuje absolútne údaje o hrubom predpísanom poistnom v životnom poistení, predpísanom poistnom postúpenom zaistovateľovi, čistom predpísanom poistnom v životnom poistení, retencii životného poistenia a miere zaistenia životného poistenia.

Tabuľka 4.3 – Retencia životného zaistenia a miera zaistenia životného poistenia

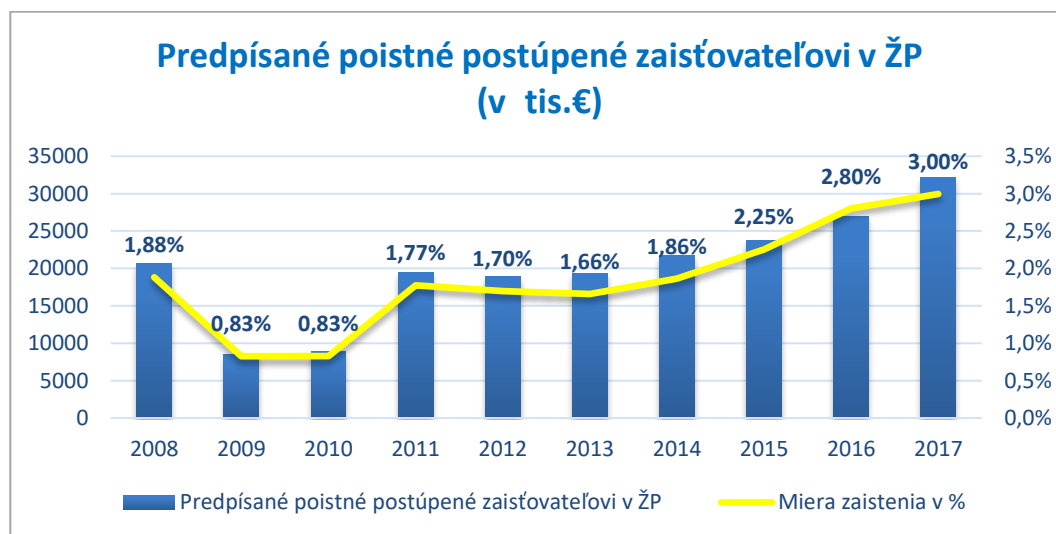
Rok	Hrubé predpísané poistné v ŽP (v tis.€)	Predpísané poistné postúpené zaistovateľovi (v tis.€)	Čisté predpísané poistné v ŽP (v tis.€)	Retencia životného poistenia	Miera zaistenia životného poistenia
2008	1098999,14	20680,80	1078318,34	98,12%	1,88%
2009	1028988,63	8501,55	1020487,08	99,17%	0,83%
2010	1079343,17	8919,03	1070424,14	99,17%	0,83%
2011	1094052,94	19414,20	1074638,73	98,23%	1,77%
2012	1111576,20	18870,08	1092706,12	98,30%	1,70%
2013	1169791,47	19378,66	1150412,81	98,34%	1,66%

2014	1166654,89	21724,29	1144930,59	98,14%	1,86%
2015	1054487,50	23759,32	1030728,18	97,75%	2,25%
2016	964120,91	26993,21	937127,70	97,20%	2,80%
2017	1073211,34	32144,32	1041067,02	97,00%	3,00%

Zdroj: vlastné spracovanie, NBS

Z tabuľky 4.3 vidíme, že predpísané poistné v životnom poistení, ktoré bolo postúpené zaistovateľovi dosahuje nízke a nevýznamné hodnoty. V nasledujúcom grafe je zobrazený vývoj predpísaného poistného postúpeného zaistovateľovi v životnom poistení a taktiež miera zaistenia životného poistenia. V roku 2008 bola miera zaistenia životného poistenia 1,88 % a nasledujúce dva roky bola jej hodnota rovnaká, a to 0,83 %. Situácia na poistnom trhu v týchto dvoch rokoch bola ovplyvnená poklesom predpísaného poistného, čo zapríčinila hospodárska kríza. Od roku 2011 má miera zaistenia v životnom tendenciu rastu, až na mierny výkyv rokoch 2012 a 2013. Za posledné sledované obdobie dosahuje tento parameter maximum 3 %, čo predstavuje nízku hodnotu. Za sledované obdobie môžeme konštatovať, že zaistenie životného poistenia je na slovenskom poistnom trhu životného poistenia nevýznamné.

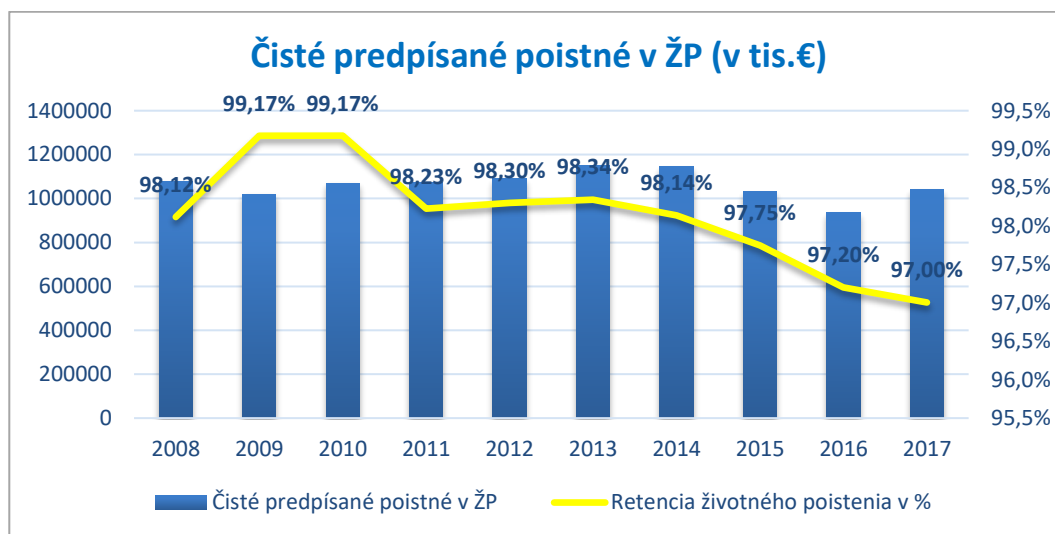
Graf 4.12 – Poistné postúpené zaistovateľovi v životnom poistení v tis.€

Zdroj: vlastné spracovanie, NBS

Na grafe 4.13 je vykreslený vývoj čistého predpísaného poistného v životnom poistení spolu s vývojom retencie životného poistenia. Tento ukazovateľ má opozitný vývoj oproti ukazovateľu miery zaistenia, čo môžeme zachytiť pri porovnaní grafov. Hodnoty retencie životného poistenia do roku 2014 boli vždy vyššie ako 98 % a od tohto roku postupne retencia životného poistenia klesala. V roku 2017 nadobúda dlhodobu minimálnu hodnotu 97 % [6].

Graf 4.13 – Čisté predpísané poistné v životnom poistení v tis.€

Zdroj: vlastné spracovanie, NBS

4.1.4 Penetrácia životného poistenia

Ukazovateľ penetrácie životného poistenia predstavuje percentuálny podiel celkového predpísaného poistného v životnom poistení na hrubom domácom produkte (HDP). Pomocou tohto ukazovateľa môžeme sledovať vývoj poistného trhu životného poistenia krajiny v spojitosti s ekonomickým vývojom Slovenska [6].

Slovensko patrí ku krajinám, ktoré dosahujú rýchly ekonomický rast, dokonca sa radí k najrýchlejšie rastúcim krajinám v celej Európskej únii vzhľadom na HDP. Ako môžeme vidieť v tabuľke 4.4, vývoj objemu HDP od roku 2009 bez výkyvu narastá. Avšak tento rýchly rast HDP za posledné štyri roky má za následok pokles penetrácie životného poistenia, pretože predpísané poistné v životnom poistení nedosahuje takú dynamiku rastu ako HDP.

Tabuľka 4.4 – Penetrácia v ŽP (v mil.€)

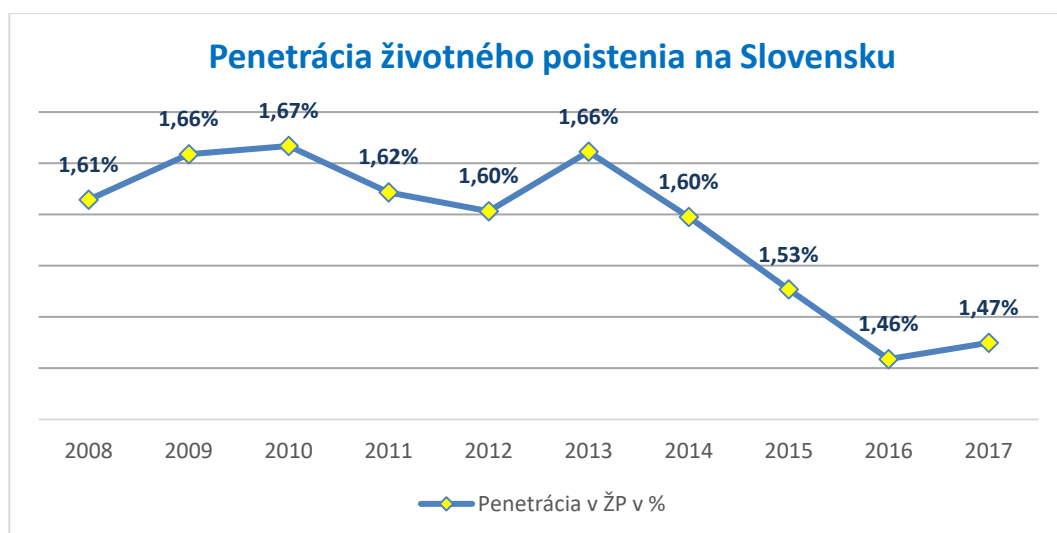
Rok	Predpísané poistné v ŽP (v mil.€)	HDP (v mil.€)	Penetrácia v ŽP
2008	1106	68491,60	1,61%
2009	1062	64023,10	1,66%
2010	1126	67577,30	1,67%
2011	1145	70627,20	1,62%
2012	1166	72703,50	1,60%
2013	1232	74169,90	1,66%
2014	1216	76087,80	1,60%

2015	1208	79138,20	1,53%
2016	1185	81226,10	1,46%
2017	1251	84850,90	1,47%

Zdroj: vlastné spracovanie, SLASPO, DATACUBE

Na grafe 4.14 je zobrazený vývoj penetrácie životného poistenia na Slovensku za obdobie desať rokov, pričom hodnoty penetrácie životného poistenia sme určili na základe hodnôt uvedených v tabuľke 4.4. V roku 2008 bola hodnota ukazovateľa 1,61 % a do roku 2010 narastala a dosiahla svoje maximum v hodnote 1,67 %. Nasledujúce dva roky klesala a v roku 2013 mala hodnotu 1,66 %. Od tohto roku ukazovateľ prudko klesá, čo je spôsobené dynamickým rastom HDP. V roku 2016 dosahuje penetrácia životného poistenia minimum na úrovni 1,46 %. Hodnota ukazovateľa v roku 2016 je zapríčinená poklesom predpísaného poistného o 1,94 % a súčasným nárastom HDP o 2,64 %. V roku 2017 vzrástla hodnota penetrácie životného poistenia o 0,01 percentuálneho bodu.

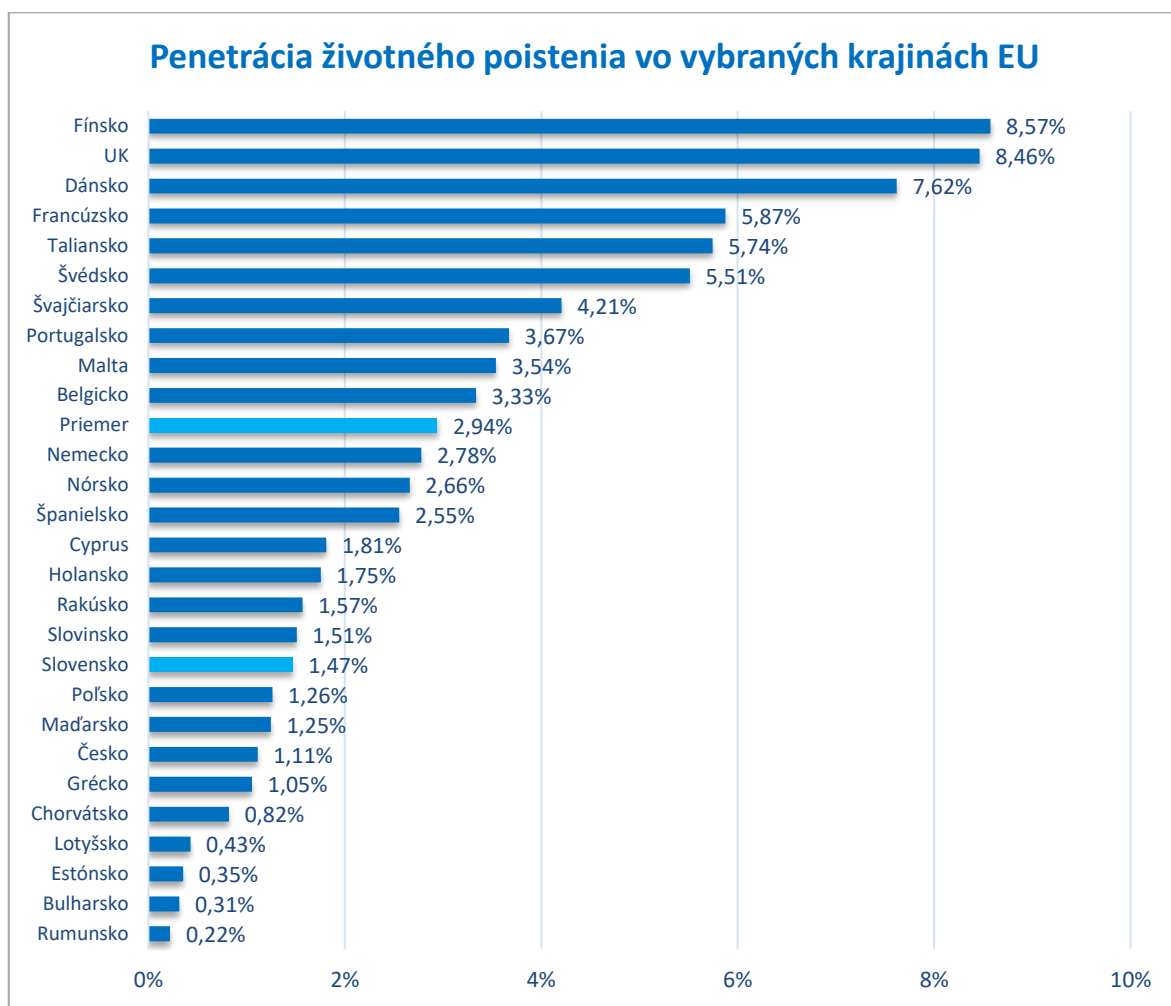
Graf 4.14 – Vývoj penetrácie životného poistenia na Slovensku od 2008 do 2017

Zdroj: vlastné spracovanie, NBS, DATACUBE

Na európskom poistnom trhu môžeme tiež pozorovať trend narastajúcej penetrácie životného poistenia. V nasledujúcom grafe sú zobrazené hodnoty penetrácie životného poistenia za vybrané európske krajiny za rok 2017. Priemerná hodnota tohto ukazovateľa je vo vybraných európskych krajinách 2,94 %. Slovensko sa nachádza na 18. mieste spomedzi 27 krajín s hodnotou 1,47 %, čo je hodnota nižšia o 1,47 percentuálneho bodu oproti priemeru. Nižšie hodnoty parametra ako Slovensko má 9 krajín, a to Poľsko, Maďarsko, Česko, Grécko, Chorvátsko, Lotyšsko, Estónsko, Bulharsko a Rumunsko.

Graf 4.15 - Penetrácia ŽP vo vybraných európskych krajinách za rok 2017

Zdroj: vlastné spracovanie, Insurance Europe

4.1.5 Hustota v životnom poistení

Medzi ďalší významný ukazovateľ patrí hustota poistenia. V našom prípade sa budeme zaoberať iba hustotou životného poistenia, ktorá zobrazuje hodnotu predpísaného poistného v životnom poistení na jedného obyvateľa na Slovensku. Táto hodnota predstavuje objem peňazí, ktoré minie obyvateľ Slovenska na kúpu produktov životného poistenia [6].

V tabuľke 4.5 sú uvedené údaje hustoty životného poistenia, spolu s výškou predpísaného poistného a počtom obyvateľov na Slovensku za roky 2008 až 2017. Vzhľadom na to, že vývoj počtu obyvateľov na Slovensku od roku 2008 rastie v priemere o 0,0708 % ročne, zatiaľ čo priemerný rast predpísaného poistného v životnom poistení je o 1,3737 percentuálneho bodu vyšší, dosahuje hustota životného poistenia až na mierne výkyvy rast.

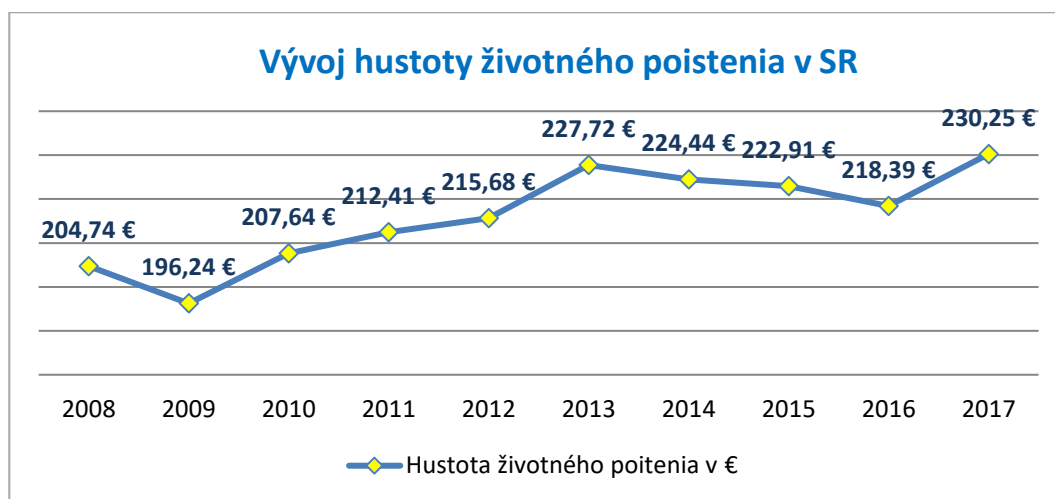
Tabuľka 4.5 – Hustota v životnom poistení (v €)

Rok	Predpísané poistné v ŽP (v mil.€)	Počet obyvateľov na Slovensku	Hustota v ŽP (v €)
2008	1106	5400998	204,74
2009	1062	5412254	196,24
2010	1126	5424925	207,64
2011	1145	5392446	212,41
2012	1166	5404322	215,68
2013	1232	5410836	227,72
2014	1216	5415949	224,44
2015	1208	5421349	222,91
2016	1185	5426252	218,39
2017	1251	5435343	230,25

Zdroj: vlastné spracovanie, SLASPO, DATACUBE

V nasledujúcom grafe je opísaný vývoj hustoty životného poistenia, ktorý sme vypočítali na základe údajov z tabuľky 4.5. Môžeme vidieť, že v roku 2008 spotreboval obyvateľ Slovenska na nákup produktov životného poistenia 204,74€. Nasledujúci rok dosahoval parameter minimálnu hodnotu 196,24€ za sledované obdobie desať rokov, čo bolo zapríčinené najmä hospodárskou krízou na Slovensku. Potom nasledoval mierny rast až do roku 2013, kde hustota životného poistenia bola 227,72€. V nasledujúcich troch rokoch hodnota ukazovateľa klesá a v roku 2017 dosahuje maximálnu hodnotu vo výške 230,25€.

Graf 4.16 – Vývoj hustoty životného poistenia na Slovensku od roku 2008 do roku 2017

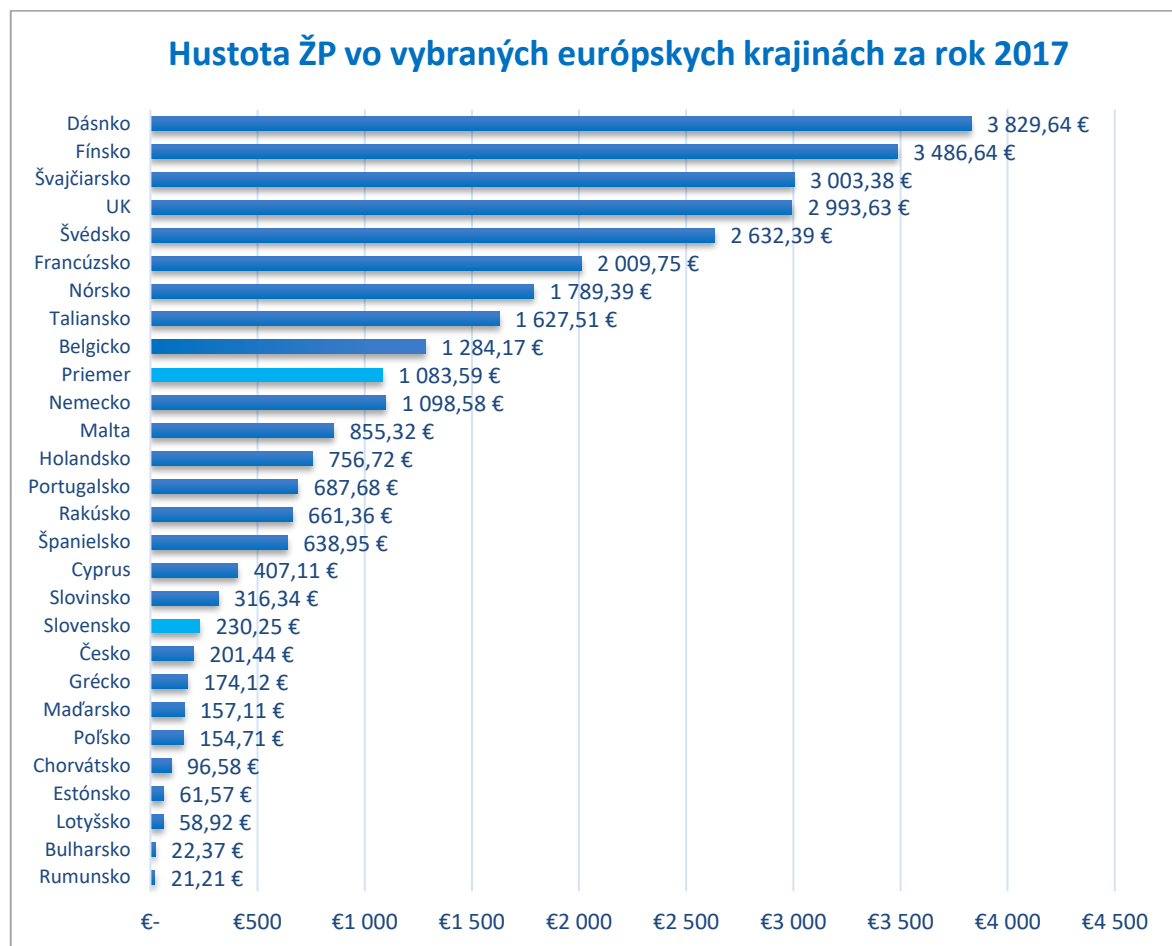

Zdroj: vlastné spracovanie, SLASPO, DATACUBE

Graf 4.17 zobrazuje hustotu životného poistenia vo vybraných európskych krajinách za rok 2017. Z grafu môžeme vyčítať, že priemerná hustota životného poistenia je 1 083,57€. Slovensko je na 18. mieste spomedzi 27. krajín. Medzi krajiny, ktorých

hustota životného poistenia prekročila priemer patria: Dánsko, Fínsko, Švajčiarsko, Spojené kráľovstvo, Švédsko, Francúzsko, Nórsko, Taliansko a Belgicko. Česko, Grécko, Maďarsko, Poľsko, Chorvátsko, Estónsko, Lotyšsko, Bulharsko a Rumunsko sa v rebríčku umiestnili nižšie ako Slovensko.

Graf 4.17 – Hustota ŽP vo vybraných európskych krajinách za rok 2017

Zdroj: vlastné spracovanie, Insurance Europe

4.1.6 Miera poistných plnení v životnom poistení

Miera poistných plnení v skutočnosti predstavuje náklady na poistné plnenia. Náklady na poistné plnenia tvoria najväčšiu časť nákladov poisťovní, a sú to náhrady vyplývajúce z poistných zmlúv za realizované riziko [6].

V nasledujúcej tabuľke sú zobrazené hodnoty nákladov na poistné plnenia v životnom poistení za poisťovne so sídlom na Slovensku.

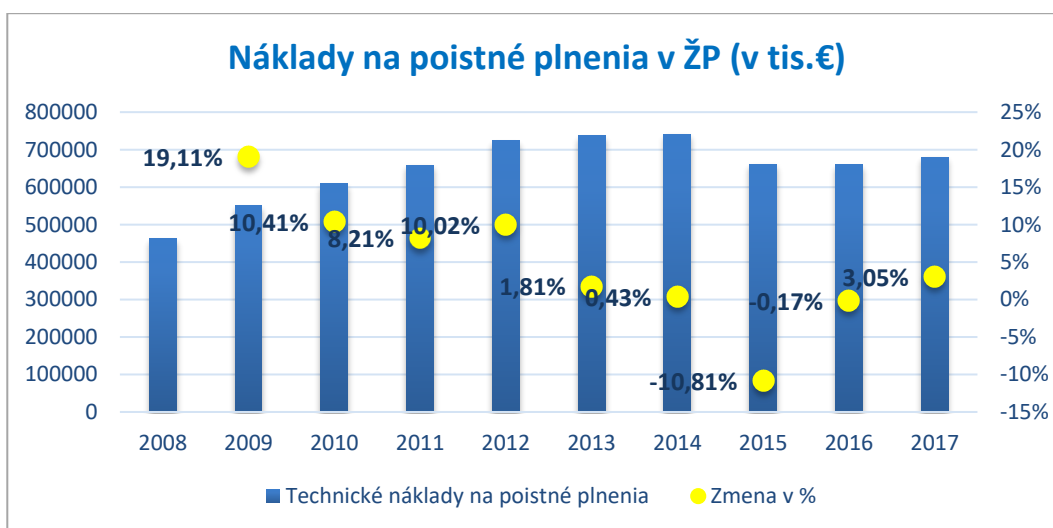
Tabuľka 4.6 – Náklady na poistné plnenia v ŽP a ich medziročná percentuálna zmena

Rok	Náklady na poistné plnenia v životnom poistení (v tis.€)	Zmena v %
2008	463051,40	-
2009	551520,69	19,11%
2010	608912,19	10,41%
2011	658900,31	8,21%
2012	724938,93	10,02%
2013	738050,46	1,81%
2014	741245,17	0,43%
2015	661118,39	-10,81%
2016	660006,17	-0,17%
2017	680163,59	3,05%

Zdroj: vlastné spracovanie, NBS

V grafe 4.18 môžeme vidieť vývoj nákladov poisťovní so sídlom na Slovensku za obdobie 10 rokov. Na grafe je tiež zobrazená percentuálna medziročná zmena nákladov na poistné plnenia v životnom poistení.

Graf 4.18 – Náklady poisťovní na poistné plnenia v ŽP v tis. € za roky 2008 až 2017

Zdroj: vlastné spracovanie, NBS

Ako možno z grafu vidieť, v roku 2008 bola hodnota ukazovateľa 463 051,40 tis.€, čo je zároveň najnižšia hodnota nákladov na poistné plnenia za sledované obdobie. Od tohto roku hodnoty nákladov na poistné plnenia v životnom poistení rástli relatívne rýchlo bez výkyvov až do roku 2014, kde dosahujú svoju maximálnu hodnotu 741 245,17 tis.€. V roku 2015 dochádza k výraznejšiemu poklesu nákladov na poistné plnenia. Do tohto roku, až na jeden mierny výkyv v roku 2012, má medziročná percentuálna zmena nákladov na poistné plnenia v životnom poistení klesajúci trend a od roku 2016 nastáva opačná

situácia. Nárast nákladov v rokoch 2016 a 2017 bol plošný vo všetkých kategóriach životného poistenia okrem investičného životného poistenia. Všeobecne môžeme povedať, že najväčšiu časť nákladov na poistné plnenia v životnom poistení tvoria najmä odkupy, a potom nasledujú poistné udalosti dožitia a úmrtia.

Čisté náklady na poistné plnenia predstavujú rozdiel medzi nákladmi na poistné plnenia v životnom poistení (tzv. hrubé náklady) a podielom zaistovateľa na týchto nákladoch. Na poistnom trhu životného poistenia na Slovensku nie je podiel zaistovateľa na týchto nákladoch významný a za posledných deväť rokov neprevýšil hodnotu 0,89 %. V roku 2017 bol tento podiel 0,70 % na nákladoch na poistné plnenia v životnom poistení. Ďalšie hodnoty za jednotlivé roky môžeme v absolútnom aj percentuálnom vyjadrení vidieť v nasledujúcej tabuľke [6].

Tabuľka 4.7 – Náklady na poistné plnenia postúpené zaistovateľovi

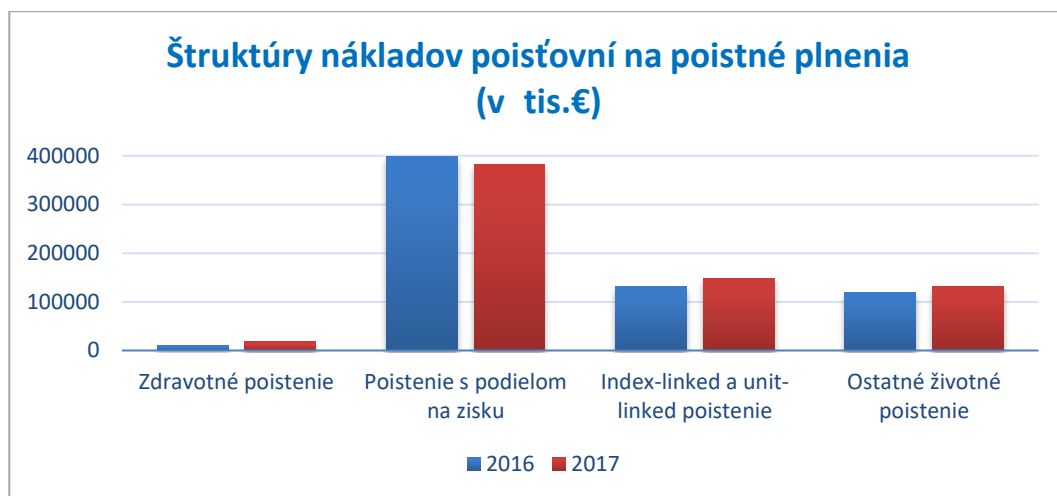
Rok	Náklady na poistné plnenia v životnom poistení (v tis.€)	Náklady na poistné plnenia postúpené zaistovateľovi (v tis.€)	Percentuálny podiel zaistovateľa na nákladoch na poistné plnenia v ŽP
2008	463051,40	4114,65	0,89%
2009	551520,69	2950,32	0,53%
2010	608912,19	2462,77	0,40%
2011	658900,31	3257,42	0,49%
2012	724938,93	3918,78	0,54%
2013	738050,46	4405,83	0,60%
2014	741245,17	4943,36	0,67%
2015	661118,39	4412,74	0,67%
2016	660006,17	5517,54	0,84%
2017	680163,59	4763,50	0,70%

Zdroj: vlastné spracovanie, NBS

V nasledujúcom grafe je zobrazená štruktúra nákladov na poistné plnenia za rok 2016 a 2017. V našej analýze sme do kategórie ostatné životné poistenie zaradili tiež anuity vyplývajúce z neživotného poistenia a zaistenie zdravotného poistenia. Z grafu môžeme vidieť, že najväčší objem nákladov na poistné plnenia v životnom poistení pripadá na poistenie s podielom na zisku, ktoré medziročne kleslo o 4,25 %. Nasleduje index-linked a unit-linked poistenie, ktoré oproti roku 2016 vzrástlo o 12,92 %. Ostatné životné poistenie tvorí 19,43 % nákladov na poistné plnenia v životnom poistení, čo predstavuje medziročný nárast o 10,31 %. Najmenší podiel na nákladoch na životné poistenie má

zdravotné poistenie, ktoré sa pred zavedením Solvency II z väčšej časti vykazovalo ako pripoistenie. Medziročný nárast zdravotného poistenia je až 79,36 %.

Graf 4.19 – Štruktúra nákladov poisťovní na poistné plnenia v tis.€ za rok 2016 a 2017

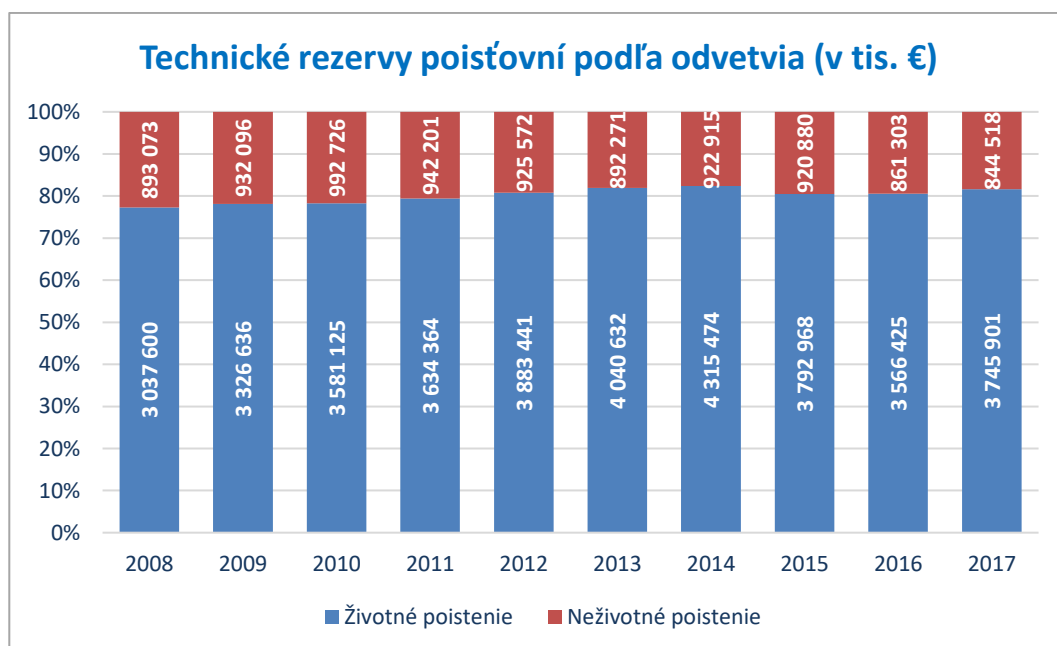

Zdroj: vlastné spracovanie, NBS

4.1.7 Technické rezervy v životnom poistení

Technické rezervy v životnom poistení majú väčšinový podiel technických rezerv poisťovní, čo vyplýva z ich dlhodobého charakteru.

Graf 4.20 – Technické rezervy poisťovní podľa odvetvia v tis.€

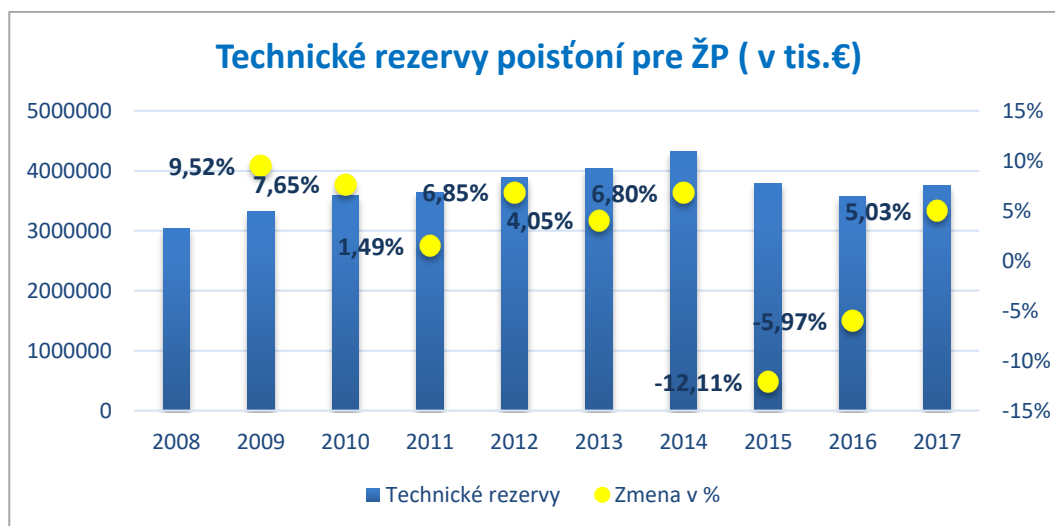

Zdroj: vlastné spracovanie, NBS

Túto skutočnosť môžeme pozorovať aj na grafe 4.20, kde podiel technických rezerv v životnom poistení v každom sledovanom roku prekročil 75 % a od roku 2012 prekročil podiel hodnotu 80 %. Na slovenskom poistnom trhu taktiež vnímame trend, že technické rezervy neživotného poistenia klesajú, zatiaľ čo technické rezervy životného poistenia rastú. Táto situácia bola na trhu do roku 2014, a posledné tri roky v tomto ohľade poistný trh stagnoval.

Vývoj technických rezerv životného poistenia poisťovní za obdobie desať rokov spolu s medziročnými zmenami je zobrazený na nasledujúcom grafe. Výška technických rezerv v životnom poistení má v roku 2008 hodnotu 3 037 599,84 tis.€. Trend rastu výšky technických rezerv pretrvával až do roku 2014, pričom sa medziročné tempo rastu výrazne spomalilo oproti iným rokom iba v roku 2011 na 1,49 %. V roku 2015 dochádza k výraznému poklesu technických rezerv životného poistenia, čo je spôsobené zmenou MetLife Amslico poisťovne na pobočku poisťovne z iného členského štátu Európskej únie. Vzhľadom na to, že absolútne údaje o technickom poistnom sú iba za poisťovne so sídlom na Slovensku, mala táto zmena na poistnom trhu vplyv aj na našu analýzu.

Graf 4.21 – Technické rezervy poisťovní so sídlom na Slovensku pre ŽP v tis.€

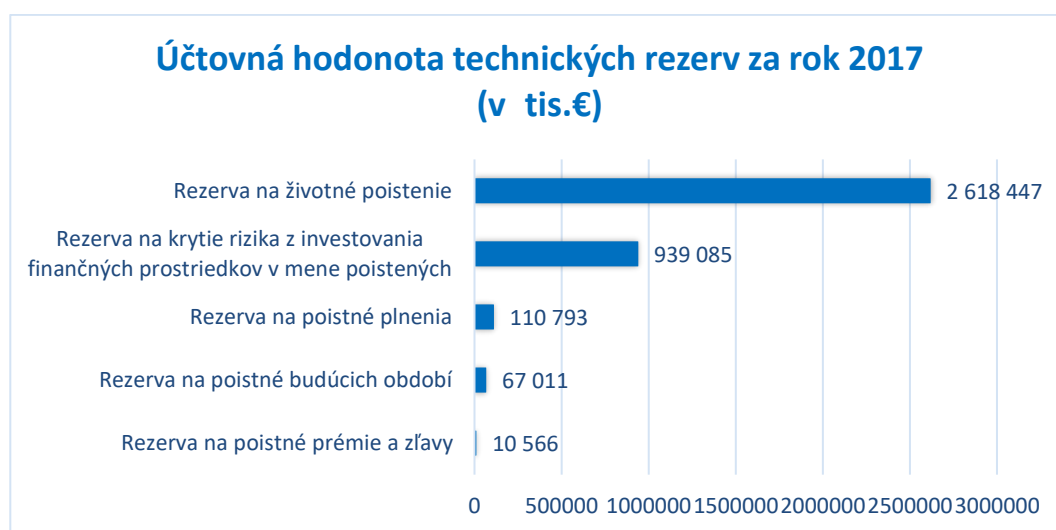
Zdroj: vlastné spracovanie, NBS

Od roku 2016 dochádza k výraznej zmene pri analyzovaní technických rezerv, pretože rozlišujeme dva rôzne prístupy, a to účtovný prístup k technickým rezervám a regulatórny prístup k technickým rezervám. Účtovný prístup k technickým rezervám je vhodný na porovnávanie technických rezerv ako objemového ukazovateľa. Regulatórny prístup k technickým rezervám slúži na výpočet solventnosti poisťovní. Okrem toho od

1.1.2016 dochádza k výrazným zmenám metód oceňovania technických rezerv v životnom poistení vzhľadom na Solvency II.

V grafe 4.21 sú uvedené hodnoty technických rezerv poisťovní z individuálnej účtovnej závierky, teda dáta, ktoré spadajú pod účtovný prístup k technickým rezervám v životnom poistení. Ako môžeme z grafu vidieť, trend medziročnej zmeny technických rezerv je v životnom poistení od roku 2016 rastúci.

Graf 4.22 – Účtovná hodnota technických rezerv za rok 2017 v tis.€

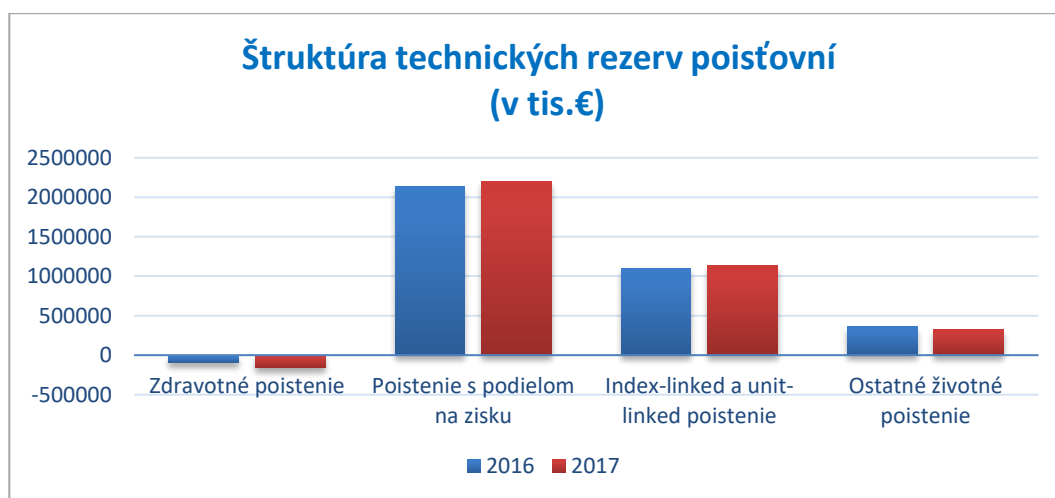
Zdroj: vlastné spracovanie, NBS

V predchádzajúcom grafe sú zobrazené technické rezervy životného poistenia vzhľadom na účtovnú hodnotu technických rezerv a delia sa na nasledujúcich päť skupín technických rezerv: rezerva na životné poistenie, rezerva na krytie rizika z investovania finančných prostriedkov v mene poistených, rezerva na poistné plnenia, rezerva na poistné budúcich období a rezerva na poistné prémie a zľavy. Ako vidíme rozhodne najväčšiu časť (70,48 %) technických rezerv tvorí rezerva na životné poistenie. Nasleduje rezerva na krytie rizika z investovania finančných prostriedkov v mene poistených, ktorá má 24,52 % podiel. Do tejto rezervy spadajú hlavne kontrakty index-linked. 2,84 % podiel má rezerva na poistné plnenia. A po nej nasleduje rezerva na poistné budúcich období s 1,91 % podielom a rezerva na poistné prémie a zľavy s 0,23 % podielom.

V porovnaní s účtovnou hodnotou technických rezerv poisťovní v životnom poistení, sú rezervy podľa regulátorneho prístupu v roku 2016 a aj v roku 2017 nižšie. V roku 2016 je hodnota technických rezerv v životnom poistení podľa prístupu Solvency II 3 500 627,78 tis.€, čo je o 1,84 % menej oproti účtovnej hodnote technických rezerv.

Nasledujúci rok majú technické rezervy podľa prístupu Solvency II hodnotu 3 745 901,37 tis.€, teda sú oproti účtovnej hodnote technických rezerv nižšie o 6,64 %.

Graf 4.23 - Štruktúra technických rezerv poisťovní (v tis.€) za roky 2016 až 2017

Zdroj: vlastné spracovanie, NBS

Štruktúru technických rezerv v životnom poistení podľa prístupu Solvency II môžeme vidieť v grafe 4.23 za roky 2016 a 2017. Ako vidíme, hodnota rezerv zdravotného poistenia je záporná v oboch rokoch. V roku 2016 vykazuje hodnota rezerv zdravotného poistenia -98 717,02 tis.€ a v nasledujúcom roku ich hodnota medziročne poklesla o 63,62 %, čo predstavuje v absolútnom vyjadrení -161 519,89 tis.€. Záporná hodnota rezerv zdravotného poistenia indikuje vysokú ziskovosť tohto poistného odvetvia, pretože hodnota očakávaného budúceho poistného prevyšuje hodnotu očakávaných budúcich poistných plnení a prevádzkových nákladov. Ostatné odvetvia poistenia nadobúdajú kladné hodnoty technických rezerv. Poistenie s podielom na zisku má v oboch rokoch najvyššie hodnoty technických rezerv s medziročným nárastom o 2,79 %. V roku 2016 bola ich výška 2 137 979,64 tis.€ a v nasledujúcom roku 2 197 645,50 tis. €. Odvetvie index-linked a unit-linked poistenia malo za rok 2016 hodnotu 1 103 697,80 tis. €, ktorá medziročne vzrástla o 3,14 %, čo je v absolútnom vyjadrení 1 138 367,70 tis.€. 357 667,36 tis.€ za rok 2016 a 322 811,16 tis.€ za rok 2017 bola výška technických rezerv za ostatné životné poistenie s medziročným poklesom o -9,75 %.

4.1.8 Produkty životného poistenia na Slovensku

Na slovenskom poistnom trhu je ponúkané rozmanité množstvo poistných produktov životného poistenia. Opäť sa v našej analýze zameriame na produkty životného

poistenia, ktoré sú ponúkané poisťovňami a pobočkami zahraničných poisťovní, ktoré sú členmi SLASPO.

Poistné produkty, ktoré sú ponúkané v rámci životného poistenia, môžu byť nasledovné:

- dôchodkové poistenie,
- investičné životné poistenie,
- kapitálové životné poistenie,
- poistenie pohrebné,
- poistenie študijných nákladov,
- združené poistenie (dožítie, úmrtie, úraz, invalidita),
- zmiešané poistenie (dožítie, úmrtie) so stúpajúcou poistnou sumou,
- životné poistenie pre prípad dožitia,
- životné poistenie pre prípad úmrtia.

Na slovenskom poistnom trhu ponúkajú životné poistenie pre prípad úmrtia všetky poisťovne a pobočky zahraničných poisťovní, ktoré sú členmi SLASPO. Tento produkt je tradičným produktom životného poistenia, ktorý je stále atraktívny nielen pre klientov ale aj pre poisťovne. Toto poistenie je jedno z najpredávanejších na poistnom trhu, pretože slúži ako zabezpečenie pozostalých v prípade nastatia poistnej udalosti.

Investičné životné poistenie v súčasnosti ponúka trinásť subjektov na našom poistnom trhu. Popularita investičného poistenia v posledných rokoch narastá a je pre klientov zaujímavé. Nasvedčuje tomu aj trend, že klienti sú ochotný podstupovať finančné riziká za účelom dosiahnutia vyššieho zisku.

Životné poistenie pre prípad dožitia poskytuje desať poisťovní a pobočiek zahraničných poisťovní na Slovensku. Kapitálové životné poistenie a združené poistenie poskytuje na našom poistnom trhu sedem subjektov. Pohrebné poistenie, ktoré je určené hlavne pre seniorov, poskytuje šesť subjektov. Iba štyri subjekty poskytujú dôchodkové poistenie, ale tento druh poistenia spravuje až šesť subjektov. A nakoniec, poistenie študijných nákladov poskytuje iba Komunálna poisťovňa a zmiešané poistenie s rastúcou poistnou sumou poskytuje pobočka zahraničnej poisťovne z iného členského štátu Groupama.

Ako vidíme, na slovenskom poistnom trhu je ponúkané veľké množstvo poistných produktov životného poistenia. Niektoré z týchto produktov poskytuje skutočne veľké množstvo poisťovní a pobočiek zahraničných poisťovní a klienti majú reálnu možnosť výberu. Naopak niektoré produkty poskytuje malé množstvo subjektov, dokonca v dvoch prípadoch iba jeden subjekt. Avšak môžeme povedať, že na našom poistnom trhu sú zastúpené všetky významné produkty v rámci životného poistenia⁸.

4.2 Analýza vplyvu smernice o rodovej rovnosti na výšku poistného vybraných produktov životného poistenia

Nasledujúca podkapitola sa delí na dva celky, pričom v jednom z nich sa budeme zaoberať analýzou vplyvu smernice o rodovej rovnosti prostredníctvom komutačných čísel, kde pomocou vybraných typov poistenia opíšeme dopad tejto smernice na netto poistné vybraných poistení. V druhej časti tejto podkapitoly sme vybrali konkrétny produkt poisťovne Kooperativa a prostredníctvom sadzieb pripoistení na úmrtie sme na ňom analyzovali vplyv tejto smernice.

4.2.1 Analýza prostredníctvom komutačných čísel

V nasledujúcej podkapitole budeme analyzovať vplyv smernice o rodovej rovnosti na výšku poistného vybraných typov životného poistenia. Zvolili sme tri najznámejšie a zároveň najviac kupované typy produktov v životnom poistení na Slovensku, a to: dočasný predľhotný dôchodok, dočasné poistenie na úmrtie a zmiešané poistenie. Analyzovať budeme výšku jednorazového netto poistného pre mužov, ženy a poistného bez rozdielu pohlavia. Pre všetky tri typy životného poistenia sme zvolili rovnaké vstupné parametre, na základe ktorých budeme počítať výšku jednorazového netto poistného. Tieto parametre sú prehľadne zobrazené v nasledujúcej tabuľke.

Tabuľka 4.8 – Vstupné parametre

Parametre	Hodnoty
Doba trvania poistenia	25
Vek osoby	$x \in \{20, 25, 30, 35, 40, 45, 50, 55, 60\}$
Poistná suma	1 peňažná jednotka
Poistno-technická úroková miera	0,7 %

Zdroj: vlastné spracovanie

⁸https://www.slaspo.sk/tmp/asset_cache/link/0000065542/Poistne%20produkty%20na%20SK%20poistnom%20trhu%203004%202018_nov%E9.pdf

Dočasný predľahotný dôchodok je typ poistenia, ktorý budeme analyzovať ako prvý. Výšku netto poistného, zmenu poistného pre ženy a mužov v percentách oproti spoločnému poistnému, ako aj absolútny a percentuálny rozdiel medzi poistným pre mužov a ženy môžeme vidieť v nasledujúcej tabuľke.

Vek	Netto poistné muži	Netto poistné ženy	Netto poistné spolu	Zmena v % - muži	Zmena v % - ženy	Absolútny rozdiel medzi mužmi a ženami	Percentuálny rozdiel medzi mužmi a ženami
20	22,7713	22,9244	22,8458	0,3271%	-0,3428%	0,1531	-0,67%
25	22,6867	22,8742	22,7779	0,4021%	-0,4212%	0,1876	-0,82%
30	22,5023	22,7934	22,6442	0,6305%	-0,6546%	0,2911	-1,28%
35	22,1747	22,6467	22,4061	1,0435%	-1,0620%	0,4720	-2,08%
40	21,6145	22,4065	22,0063	1,8130%	-1,7859%	0,7920	-3,53%
45	20,7891	22,0322	21,4117	2,9946%	-2,8164%	1,2430	-5,64%
50	19,6375	21,4863	20,5779	4,7887%	-4,2282%	1,8489	-8,60%
55	18,2030	20,6591	19,4835	7,0347%	-5,6905%	2,4561	-11,89%
60	16,3710	19,3096	17,9535	9,6670%	-7,0229%	2,9387	-15,22%

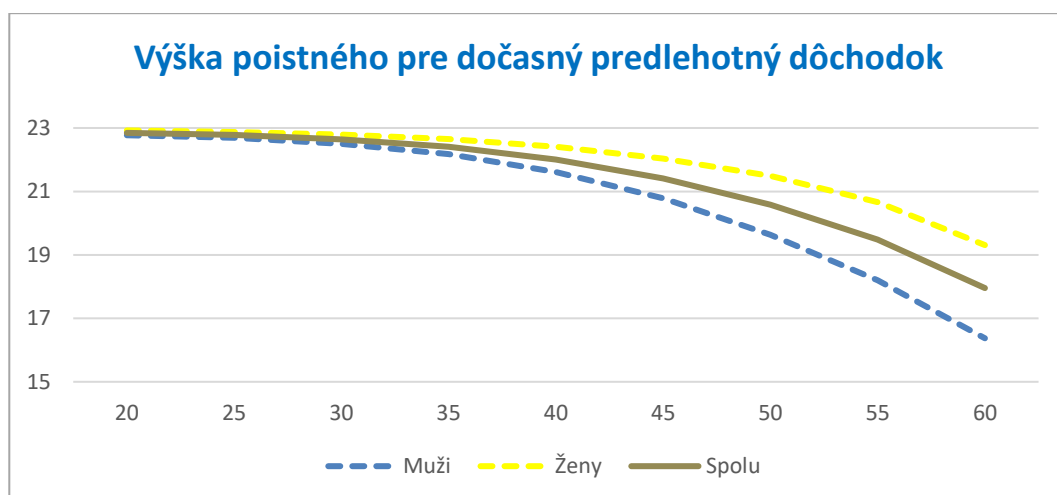
Stĺpce v tabuľke s názvom Zmena v %, vyjadrujú o koľko percent sa zvýšilo alebo znížilo poistné mužom a ženám pri spoločnom poistnom, oproti pôvodnému poistnému, kde sme na výpočet netto poistného využívali úmrtnostné tabuľky osobitne pre mužov a ženy.

[illegible]

Z tabuľky je zrejmé, že jednorazové netto poistné pre dočasný predlehotný dôchodok je vyššie u žien, pričom rozdiel v poistnom sa medzi mužmi a ženami vekom prehľbuje. Je to zapríčinené tým, že ženy majú nižšiu pravdepodobnosť úmrtia oproti mužom, čo znamená, že sa dožívajú vyššieho veku, ako muži a pravdepodobnosť výplaty dočasného predlehotného dôchodku je u nich vyššia.

Konkrétne, 20 ročná žena, ktorá uzavrela poistenie na dočasný predlehotný dôchodok bude dostávať 1 p.j. každoročne predlehotne počas 25 rokov pokiaľ bude nažive. Výška jednorazového netto poistného pre ženu bude 22,9244 p.j., zatiaľ čo muž za toto poistenie zaplatí 22,7713 p.j., čo je o 0,67 % menej oproti žene. V takomto nízkom veku je rozdiel v poistnom zanedbateľný, ale so stúpajúcim vekom sa zvyšuje. Dokonca, ak by toto poistenie uzavrel muž vo veku 60 rokov poistné by bolo o 15,22 % nižšie oproti žene vo veku 60 rokov.

Graf 4.24 – Výška poistného pre dočasný predlehotný dôchodok

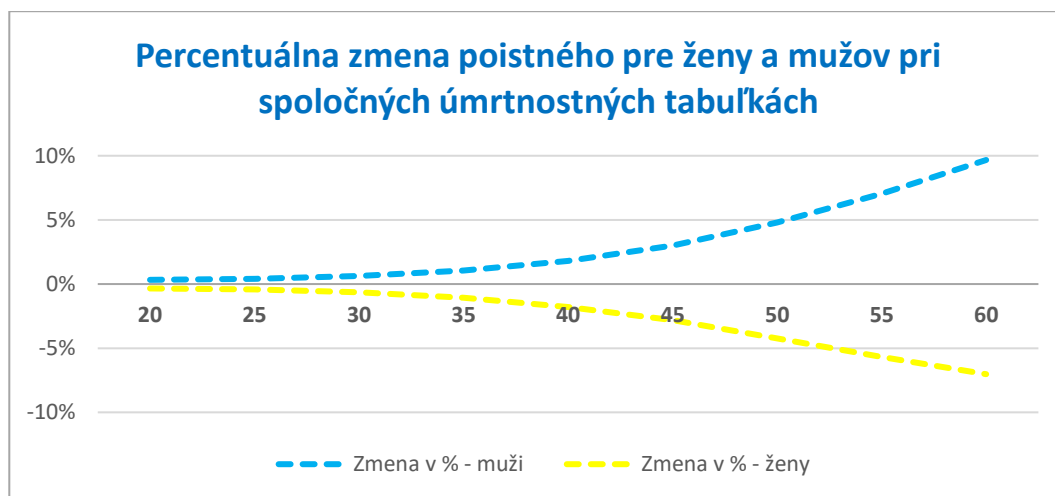
Zdroj: vlastné spracovanie

Z uvedeného vyplýva, že po zavedení rodovej rovnosti sa poistné pre ženy znížilo, zatiaľ čo pre mužov sa zvýšilo. Pri výpočte spoločného poistného sme použili spoločné úmrtnostné tabuľky, čo sa prejavilo na výslednom poistnom. Hodnoty poistného pre mužov ženy a spoločného poistného zobrazuje graf 4.24.

Nasledujúci graf zobrazuje percentuálne zmeny poistného pre ženy a mužov, pričom tieto hodnoty sú tiež uvedené v tabuľke vyššie, v stĺpcoch zmena v % - muži a zmena v % ženy. Na grafe môžeme pozorovať, že s rastúcim vekom sa percentuálna zmena zvyšuje pri oboch pohlaviach, pričom v 60 roku je táto zmena najvýraznejšia.

Poistné pre mužov sa vo veku 60 rokov zvýšilo o 9,67 %, zatiaľ čo pre ženy sa znížilo o 7,02 %.

Graf 4.25 – Percentuálna zmena poistného – dočasný predľhotný dôchodok

Zdroj: vlastné spracovanie

Dočasné poistenie na úmrtie je ďalší typ životného poistenia, ktoré budeme analyzovať. Ako prvé, čo si môžeme všimnúť, je, že rozdiel medzi poistným u mužov a žien je obrovský, ale so zvyšujúcim sa vekom sa tento rozdiel postupne znižuje. Žena vo veku 20 rokov, ktorá by uzavrela toto poistenie na 25 rokov, by zaplatila jednorazové netto poistné vo výške 0,0120 p.j., čo je o 140,27 % nižšie poistné oproti mužovi. Aj v nasledujúcich rokoch nie je tento rozdiel zanedbateľný, a až vo vyššom veku sa tento rozdiel výraznejšie zmenšuje. Samozrejme, tieto rozdiely sú spôsobené vyššou mierou úmrtnosti mužského pohlavia. Miera ročnej úmrtnosti u žien je vyššia oproti mužskej až od 89 roku života, a tento fakt výrazne ovplyvňuje výšku poistného pri dočasnom poistení na úmrtie. Pri tomto type poistenia môžeme vidieť, aký výrazný vplyv mala mužská miera úmrtnosti pri určovaní poistného pred zavedením rodovej rovnosti.

Z uvedeného vyplýva, že pri použití spoločných úmrtnostných tabuliek sa výraznejšie zmena výšky poistného bude týkať žien, čo sa nám aj potvrdilo. Hodnoty poistného pre obe pohlavia sú v tabuľke 4.10, ktorá obsahuje všetky hodnoty, ktoré sme v rámci dočasného poistenia na úmrtie analyzovali.

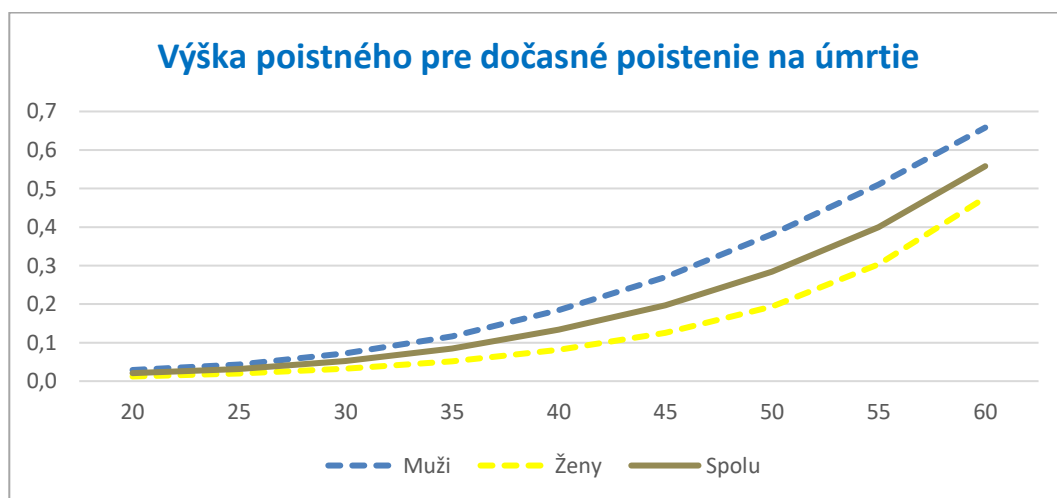
Tabuľka 4.10 – Dočasné poistenie na úmrtie

Vek	Netto poistné muži	Netto poistné ženy	Netto poistné spolu	Zmena v % - muži	Zmena v % - ženy	Absolútny rozdiel medzi mužmi a ženami	Percentuálny rozdiel medzi mužmi a ženami
20	0,0289	0,0120	0,0207	-28,3328%	72,1964%	0,0169	140,27%
25	0,0435	0,0196	0,0319	-26,7522%	62,4892%	0,0239	121,84%
30	0,0726	0,0319	0,0527	-27,4650%	64,8668%	0,0407	127,29%
35	0,1165	0,0515	0,0844	-27,5606%	63,9491%	0,0650	126,33%
40	0,1848	0,0817	0,1333	-27,8414%	63,1364%	0,1030	126,08%
45	0,2702	0,1257	0,1971	-27,0714%	56,7599%	0,1445	114,95%
50	0,3810	0,1934	0,2838	-25,5103%	46,7619%	0,1876	97,02%
55	0,5098	0,3028	0,3995	-21,6415%	31,9227%	0,2070	68,36%
60	0,6581	0,4761	0,5580	-15,2240%	17,2030%	0,1821	38,25%

Zdroj: vlastné spracovanie

Na nasledujúcom grafe je zobrazená výška poistného pre mužov a ženy, ako aj výška spoločného poistného. Môžeme na ňom jasne vidieť, že zatiaľ čo sa výška poistného u žien v každom roku zvýšila, pre mužov to neplatí, práve naopak.

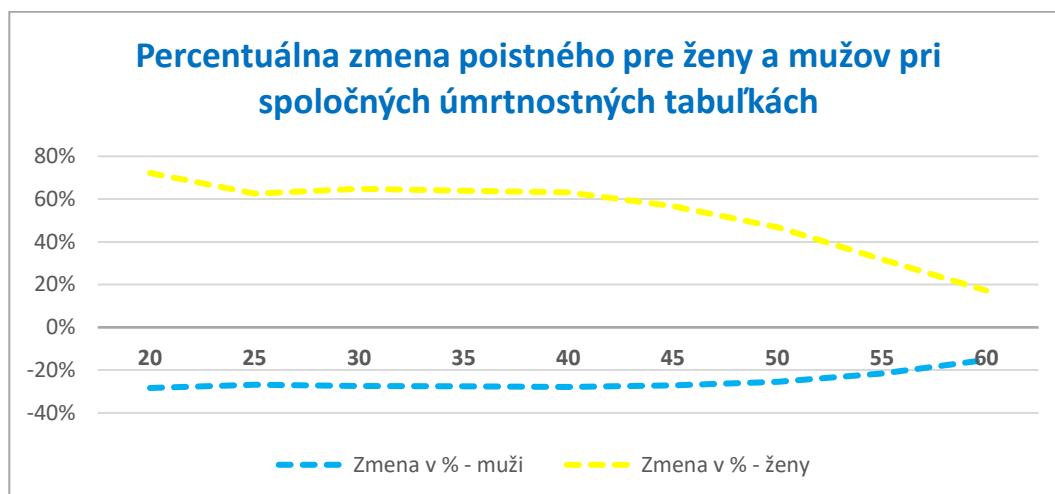
Graf 4.26 – Výška poistného pre dočasné poistenie na úmrtie

Zdroj: vlastné spracovanie

Graf 4.27 zobrazuje percentuálnu zmenu poistného pre mužov a žien po zavedení rodovej rovnosti. Pre ženy sa poistné zvýšilo vo veku 20 rokov až o 72,2 %, zatiaľ čo pre mužov sa znížilo o 28,33 %. Do 45 roku života žien percentuálna zmena mierne klesá, zatiaľ čo u mužov osciluje okolo hodnoty 27 %. Od 45 roku života môžeme na grafe vidieť ako sa percentuálna zmena poistného u žien oproti mužom prudšie znižuje. Vo veku 60 je poistné u žien vyššie už iba o 17,2 % a u mužov nižšie o 15,22 %.

Graf 4.27 – Percentuálna zmena poistného – dočasné poistenie na úmrtie

Zdroj: vlastné spracovanie

Na predchádzajúcom grafe tiež môžeme zaznamenať prudšiu zmenu medzi 20 a 25 rokom. Túto odchýlku môžeme pripísať vyššej miere úmrtnosti v mladšom veku u mužov aj žien, čo je zapríčinené rôznymi faktormi, ako napríklad životný štýl a iné.

Posledné poistenie, kde budeme analyzovať vplyv zavedenia rodovej rovnosti na výšku poistného, bude zmiešané poistenie. Toto poistenie je špecifické v tom, že spája poistenie na úmrtie a poistenie na dožitie. Vzhľadom na to, nie je rozdiel medzi poistným pri mužoch a poistným pri ženách taký veľký, pretože pri tomto poistení sa okrem miery úmrtnosti zohľadňuje aj miera dožitia.

Toto poistenie by sme mohli pri 20 ročnej osobe interpretovať nasledovne. Osobe, ktorá uzavrela vo veku 20 rokov zmiešané poistenie, poisťovňa vyplatí po 25 rokoch 1 peňažnú jednotku na konci roka. V prípade, že by osoba počas týchto 25 rokov zomrela, vyplatí poisťovňa 1 peňažnú jednotku jej pozostalým na konci roka úmrtia. Pričom výška jednorazového netto poistného pre muža je 0,8417 p.j., pre ženu 0,8406 p.j. a spoločné poistné je 0,8412 p.j.

Ako môžeme z nasledujúcej tabuľky vidieť, percentuálny rozdiel v poistnom medzi mužmi a ženami sa pohybuje od 0,13 % až po 2,36 %, pričom sa postupne zvyšuje. Ak však toto poistenie porovnáme s predchádzajúcimi dvoma typmi poistení, tak sú tieto rozdiely zanedbateľné.

Vzhľadom na to, že medzi poistným pre ženy a poistným pre mužov nie sú výrazne rozdiely, ani po zavedení rodovej rovnosti pri tomto poistení nevnímame výrazne zmeny v poistnom.

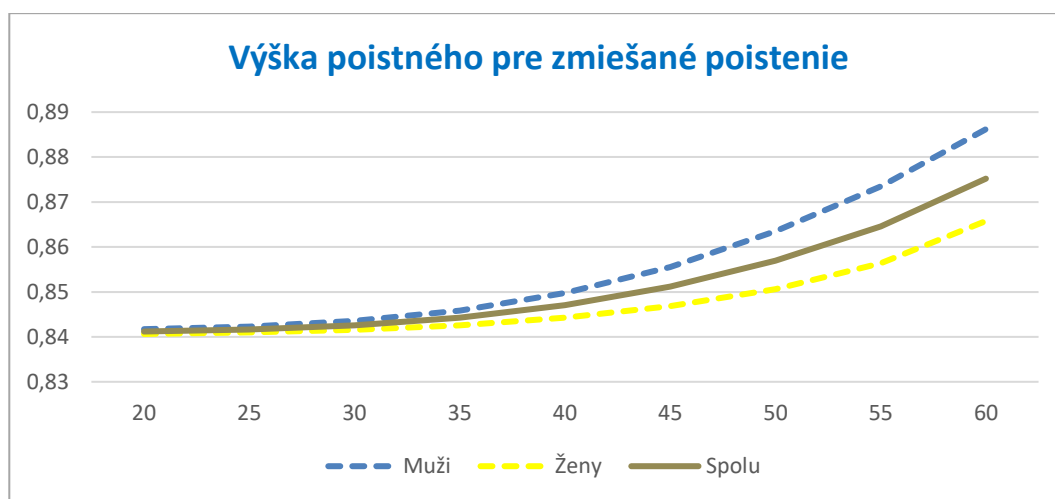
Tabuľka 4.11 – Zmiešané poistenie

Vek	Netto poistné muži	Netto poistné ženy	Netto poistné spolu	Zmena v % - muži	Zmena v % - ženy	Absolútny rozdiel medzi mužmi a ženami	Percentuálny rozdiel medzi mužmi a ženami
20	0,8417	0,8406	0,8412	-0,0615%	0,0650%	0,0011	0,13%
25	0,8423	0,8410	0,8417	-0,0753%	0,0796%	0,0013	0,16%
30	0,8436	0,8416	0,8426	-0,1169%	0,1232%	0,0020	0,24%
35	0,8459	0,8426	0,8442	-0,1902%	0,1984%	0,0033	0,39%
40	0,8498	0,8442	0,8470	-0,3206%	0,3295%	0,0055	0,65%
45	0,8555	0,8468	0,8512	-0,5059%	0,5093%	0,0086	1,02%
50	0,8635	0,8506	0,8570	-0,7570%	0,7424%	0,0129	1,51%
55	0,8735	0,8564	0,8646	-1,0191%	0,9542%	0,0171	1,99%
60	0,8862	0,8658	0,8752	-1,2414%	1,0888%	0,0204	2,36%

Zdroj: vlastné spracovanie

Graficky znázornené hodnoty poistného pre jednotlivé kategórie sú v grafe 4.28, kde môžeme vidieť, že aj pri tomto poistení má vyššie poistné muž oproti žene, aj keď v relatívne zanedbateľnej výške.

Graf 4.28 – Výška poistného pre zmiešané poistenie

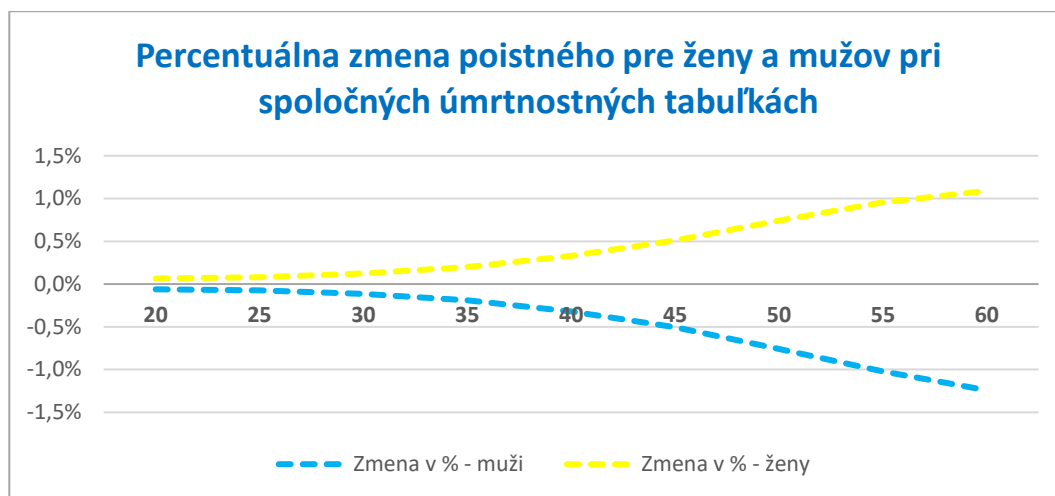

Zdroj: vlastné spracovanie

Vzhľadom na to, že muži mali pred zavedením rodovej rovnosti v zmiešanom poistení vyššie poistné, po zavedení sa výška poistného pre mužov znížila, zatiaľ čo pre

ženy sa zvýšila. Túto zmenu, ako aj pre predchádzajúcich poisteníach vnímame výraznejšie až od 35 roku života.

Graf 4.29 – Percentuálna zmena poistného – zmiešané poistenie

Zdroj: vlastné spracovanie

Na základe našej analýzy sme dokázali, že úmrtnosť je významný faktor pri určovaní netto poistného, pričom úmrtnosť vplyva na každý typ poistenia rozdielne. Vplyv úmrtnosti na netto poistné pri rôznych typoch poistenia bezpochyby vyplýva z charakteristiky poistenia. Úmrtnosť mužov je vyššia ako úmrtnosť žien, z čoho logicky vyplýva, že by mali platiť vyššie poistné na úmrtie, čo sa nám podarilo dokázať. Vzhľadom na to, že ženy sa dožívajú vyššieho veku, ich poistné pri dočasnom, ale aj doživotnom dôchodku by malo byť vyššie, čo sme taktiež dokázali. Zmiešané poistenie na úmrtie predstavuje kombináciu poistenia na dožitie a poistenia na úmrtie, a preto rozdiely v netto poistnom neboli až také citeľné ako pri iných typoch produktov.

4.2.2 Analýza prostredníctvom výšky sadzieb pripoistení na úmrtie pre investičné životné poistenie vo vybranej poisťovni

V nasledujúcej podkapitole sa zameriame na analýzu vplyvu smernice o rodovej rovnosti na výšku mesačného poistného na krytie rizika smrti pri vybranom produkte investičného životného poistenia poisťovne Kooperativa.

Ako sme už vyššie uviedli, na túto analýzu sme si vybrali konkrétny produkt poisťovne Kooperativa, pričom uvedené sadzby v tabuľke nižšie, sú voľne dostupné na internetovej stránke tejto poisťovne. Našu analýzu sme sa rozhodli robiť na základe týchto sadzieb, pretože informácie o ich výškach a ich následnej zmene po prijatí smernice

o rodovej rovnosti sú voľne dostupné, na rozdiel od iných citlivých informácií, ktoré si poisťovne z pochopiteľných dôvodov chránia.

V nasledujúcej tabuľke je zobrazená výška mesačného poistného pre mužov a ženy, ktoré platili pred prijatím smernice o rodovej rovnosti, a následne v stĺpci unisex sú uvedené sadzby, ktoré začali platiť od 21.12.2012. Pod pojmom riziková suma chápeme rozdiel medzi poistníkom určenej poistnej sumy na smrť a súčasnou hodnotou investičného poistenia. V našom prípade uvažujeme, že výška rizikovej sumy je 1 000€. Pod súčasnou hodnotou investičného poistenia chápeme brutto poistné, ktoré v sebe zahŕňa všetky náklady, s ktorými poisťovňa uvažuje. Z toho vyplýva, že mesačné poistné na úmrtie, ktoré budeme v nasledujúcej podkapitole porovnávať, bude brutto poistné.

V súčasnosti, výška mesačného poistného na krytie rizika smrti závisí iba od veku poistenej osoby, zatiaľ čo pred 21.12.2012 závisela nie len od veku, ale aj od pohlavia poistenej osoby. Pri bližšom pozorovaní sadzieb si môžeme taktiež všimnúť, že so stúpajúcim vekom poistenej osoby stúpa aj výška mesačného poistného na krytie rizika smrti.

Tabuľka 4.12 – Mesačné poistné na krytie rizika smrti na 1 000€ rizikovej sumy

Vek	Mesačné poistné na 1 000€ rizikovej sumy			Vek	Mesačné poistné na 1 000€ rizikovej sumy		
	Muži	Ženy	Unisex		Muži	Ženy	Unisex
0	0,581	0,485	0,616	38	0,217	0,078	0,214
1	0,054	0,044	0,054	39	0,241	0,088	0,239
2	0,032	0,037	0,054	40	0,267	0,099	0,266
3	0,028	0,024	0,037	41	0,296	0,110	0,297
4	0,027	0,022	0,055	42	0,329	0,123	0,333
5	0,025	0,021	0,027	43	0,366	0,138	0,370
6	0,023	0,019	0,022	44	0,409	0,154	0,411
7	0,022	0,018	0,019	45	0,457	0,171	0,455
8	0,021	0,017	0,017	46	0,511	0,189	0,502
9	0,020	0,017	0,016	47	0,571	0,209	0,553
10	0,020	0,017	0,016	48	0,635	0,230	0,611
11	0,021	0,017	0,016	49	0,703	0,252	0,676
12	0,023	0,018	0,017	50	0,774	0,277	0,746
13	0,026	0,018	0,020	51	0,848	0,304	0,817
14	0,031	0,019	0,024	52	0,926	0,334	0,891
15	0,037	0,021	0,030	53	1,010	0,367	0,968
16	0,045	0,022	0,038	54	1,100	0,404	1,050
17	0,053	0,023	0,046	55	1,197	0,445	1,141
18	0,061	0,024	0,054	56	1,302	0,489	1,246

19	0,069	0,025	0,062	57	1,416	0,537	1,362
20	0,076	0,025	0,068	58	1,538	0,587	1,492
21	0,081	0,025	0,073	59	1,670	0,640	1,632
22	0,084	0,025	0,077	60	1,812	0,699	1,779
23	0,086	0,025	0,080	61	1,965	0,765	1,930
24	0,088	0,026	0,083	62	2,130	0,842	2,084
25	0,090	0,026	0,087	63	2,308	0,930	2,243
26	0,091	0,027	0,091	64	2,502	1,033	2,413
27	0,093	0,028	0,094	65	2,711	1,150	2,600
28	0,096	0,029	0,097	66	2,942	1,282	2,811
29	0,101	0,031	0,101	67	3,195	1,432	3,048
30	0,106	0,033	0,105	68	3,472	1,600	3,311
31	0,113	0,036	0,110	69	3,768	1,793	3,595
32	0,122	0,039	0,119	70	4,087	2,012	3,898
33	0,133	0,043	0,129	71	4,430	2,260	4,219
34	0,146	0,048	0,142	72	4,800	2,539	4,567
35	0,160	0,054	0,157	73	5,206	2,854	4,945
36	0,177	0,061	0,174	74	5,659	3,205	5,361
37	0,196	0,069	0,193	75	6,163	3,599	5,815

Zdroj: vlastné spracovanie, Kooperatíva

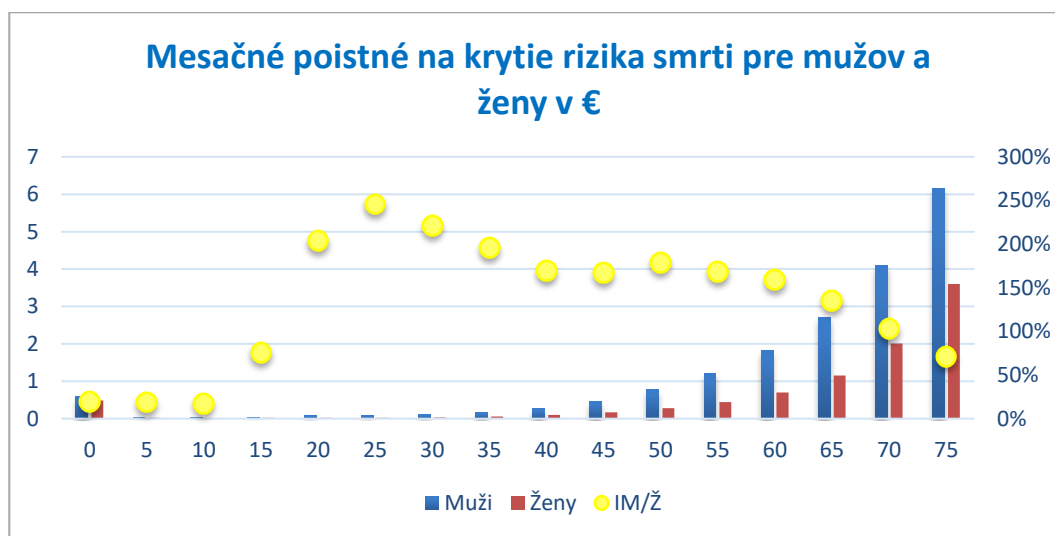
V našej analýze sa najprv zameriame na porovnanie sadzieb, ktoré platili pred prijatím smernice o rodovej rovnosti. Tieto sadzby boli rozdelené podľa pohlavia a veku poistenej osoby a sú uvedené v tabuľke vyššie v stĺpcoch muži a ženy.

Na prvý pohľad z tabuľky 4.12 vidíme, že výška mesačného poistného na 1 000€ rizikovej sumy pre mužov a ženy je rozdielna, a tento rozdiel nie je vôbec zanedbateľný. Výška mesačného poistného je v každom roku vyššia u mužov ako u žien, až na jednu výnimku v druhom roku života.

Graf 4.30 porovnáva výšku mesačného poistného na krytie rizika smrti pre mužov a ženy v päťročných vekových intervaloch, a tiež je na ňom zobrazený aj index, ktorý nám hovorí o koľko percent zaplatili muži viac za mesačné poistné oproti ženám. Ako sme už vyššie uviedli, výška mesačného poistného pre mužov je v každom veku vyššia v porovnaní so ženami, pričom index, ktorý porovnáva mužské poistné so ženským sa pohybuje vo vybraných rokoch v intervale od 19,79 % po 246,15 %. Na základe týchto údajov usudzujeme, že rozdiely medzi mesačným poistným pre mužov a ženy pred prijatím smernice o rodovej rovnosti sú významné. Tieto rozdiely bezpochyby súvisia so silným vplyvom mužskej úmrtnosti na analyzované mesačné poistné. Do desiateho roku života je mesačným poistné u mužov vyššie oproti ženám do 19,75 %, pretože aj keď je

v tomto veku úmrtnosť u mužov vyššia, nie je to až v takom veľkom meradle, ako vo vyššom veku. Muži v 25 roku života zaplatia oproti ženám až o 246,15 % vyššie poistné. Tento nepomer súvisí s vyššou úmrtnosťou mužov, ktorá je zapríčinená mnohými faktormi. Od tohto roku života sa percentuálny rozdiel v mesačnom poistnom medzi mužmi a ženami znižuje a s narastajúcim vekom je tento pokles intenzívnejší až na jednu výnimku v 50 roku. V priemere, muži zaplatili o 140,30 % viac za mesačné poistné ako ženy.

Graf 4.30 – Mesačné poistné na krytie rizika smrti pre mužov a ženy

Zdroj: vlastné spracovanie, Kooperativa

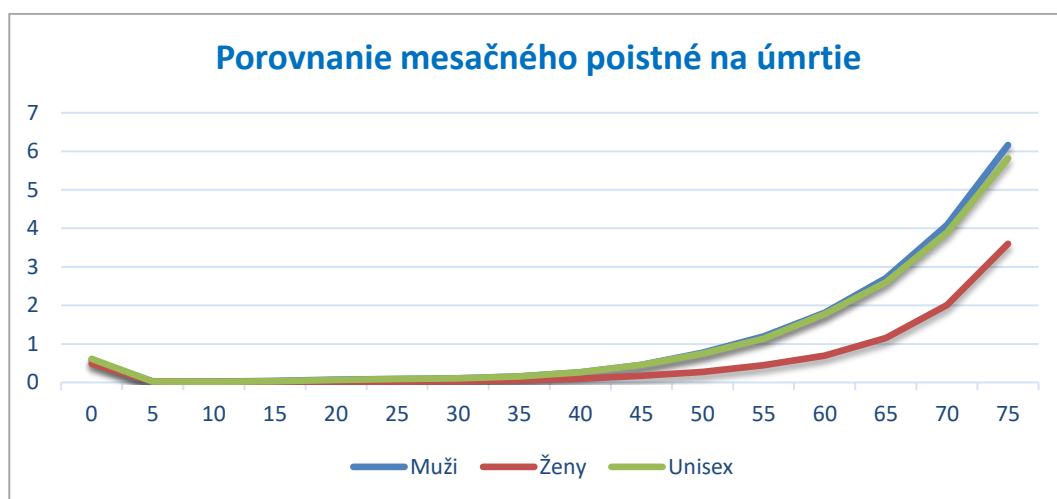
Keď sa zameriame na absolútne hodnoty mesačného poistného na krytie rizika pre mužov a ženy, na grafe môžeme vidieť, že ich hodnota sa skutočne s vekom zvyšuje. Pre porovnanie, 20 ročná žena, ktorá by chcela uzavrieť toto pripoistenie na úmrtie by platila mesačné poistné 0,025€, zatiaľ čo 50 ročná ženy by platila 0,277€. Ak by chcel toto pripoistenie uzavrieť 20 ročný muž, platil by mesačné poistné 0,076€, zatiaľ čo 50 ročný muž by platil 0,774€.

Je evidentné, že aj napriek tomu, že výška mesačného poistného pre mužov a ženy podlieha mnohým faktorom, vplyv úmrtnosti mužov a žien má na poistné výrazný vplyv, ktorý pozorujeme pri porovnaní výšky mesačného poistného pri oboch pohlaviach. Pri poistení na úmrtie bola výška poistného u žien dokázateľne vyššia oproti mužom, čo súvisí s úmrtnosťou ženského pohlavia.

V nasledujúcej časti našej práce sa zameriame na porovnanie súčasných sadzieb, ktoré sú spoločné pre obe pohlavia. Tieto sadzby porovnáme a budeme ich analyzovať

vzhľadom na sadzby, ktoré platili pred zavedením smernice o rodovej rovnosti, pričom nasledujúci graf zobrazuje porovnanie mesačného poistného na úmrtie v päťročných intervaloch, ktoré platilo pre mužov a ženy do 21.12.2012 a spoločné mesačné poistné na úmrtie platné od zavedenia smernice o rodovej rovnosti. Údaje, na základe ktorých je zostrojený graf, sú použité z tabuľky 4.12.

Graf 4.31 – Mesačné poistné na úmrtie v päťročných intervaloch pre mužov, ženy a spolu

Zdroj: vlastné spracovanie

Z grafu 4.31 môžeme na porovnávaných sadzbách pozorovať, že do 25 roku života osôb sa výška poistného nijako výrazne nemenila, do 40 roku života nastáva mierny nárast mesačného poistného. Od tohto roku pozorujeme trend prudkého rastu mesačného poistného s pribúdajúcim vekom, pričom výška mesačného poistného je v poslednom pozorovanom roku najvyššia, čo súvisí s úmrtnostným správaním populácie. Výška mesačného poistného pre obe pohlavia sa nachádza v intervale medzi mesačným poistným pre mužov a ženy okrem roku 0 a 5. Po zavedení smernice o rodovej rovnosti zmena výšky mesačného poistného pri poistení na úmrtie výraznejšie ovplyvnila vo vybranej poisťovni viac ženy ako mužov, čo môžeme pozorovať už na grafe. Výška mesačného poistného pre ženy sa výrazne zvýšila. U mužov nastáva opačná situácia, po zavedení smernice o rodovej rovnosti u nich výška mesačného poistného klesla, ale iba mierne.

V tabuľke 4.13 sú vypočítané percentuálne zmeny mesačného poistného u mužov a žien vzhľadom na súčasné spoločné poistné v päťročných intervaloch. Táto veličina nám hovorí o koľko percent sa zvýšilo, resp. znížilo poistné, oproti poistnému pred rokom 2012. Tieto hodnoty taktiež potvrdzujú naše tvrdenia o zmenách poistného pre ženy a mužov.

Z grafu môžeme vidieť, že percentuálna zmena mesačného poistného u žien je oveľa výraznejšia ako u mužov, pričom sa pohybuje v intervale od -5,88 % do 234,62 %. Jediný rok, kedy sa ženám znížilo poistné po zavedení spoločného poistného je desiaty rok života. Tento výkyv môže byť spôsobený rôznymi faktormi, okrem iného aj nižšou úmrtnosťou dievčat v tomto roku života. Ak neberieme do úvahy tento rok, mesačné poistné sa v každom sledovanom roku pre ženy zvýšilo. Najvýraznejší nárast mesačného poistného u žien je v dvadsiatom piatom roku života, pričom ženy platia vo vybranej poisťovni po zavedení smernice o rodovej rovnosti v tomto roku až o 234,62 % viac. Avšak ani nárast v ostatných rokoch nie je zanedbateľný, aj keď so stúpajúcim vekom má tento percentuálny rozdiel mierne klesajúci trend.

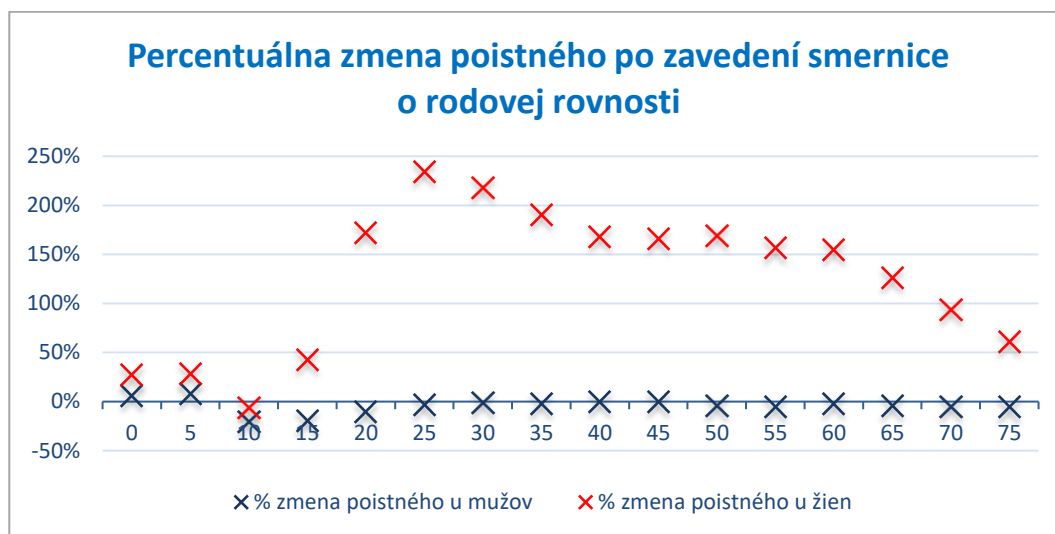
Zmena mesačného poistného na úmrtie ovplyvnila mužov pozitívne, pretože jeho výška klesla. Zmeny poistného sa pohybujú v rozmedzí 8,00 % až -20,00 %. Navýšenie mesačného poistného nastalo iba vo veku 0 a 5 rokov. V ostatných prípadoch sa poistné mužom znížilo, pričom v desiatom roku je tento pokles najvýraznejší (-20,00 %). Ako sme už spomenuli, v prípade mužov nenastávajú v mesačnom poistnom výrazne zmeny, pričom od 40 roku sa mesačné poistné oproti predchádzajúcemu poistnému relatívne pomaly znižuje.

Tabuľka 4.13 – Percentuálna zmena mesačného poistného u mužov a žien vzhľadom na spoločné poistné

Vek	% zmena mesačného poistného u mužov	% zmena mesačného poistného u žien
0	6,02 %	27,01 %
5	8,00 %	28,57 %
10	-20,00 %	-5,88 %
15	-18,92 %	42,86 %
20	-10,53 %	172,00 %
25	-3,33 %	234,62 %
30	-0,94 %	218,18 %
35	-1,88 %	190,74 %
40	-0,37 %	168,69 %
45	-0,44 %	166,08 %
50	-3,62 %	169,31 %
55	-4,68 %	156,40 %
60	-1,82 %	154,51 %
65	-4,09 %	126,09 %
70	-4,62 %	93,74 %
75	-5,65 %	61,57 %

Zdroj: vlastné spracovanie

Graf 4.32 – Percentuálna zmena poistného po zavedení smernice o rodovej rovnosti

Zdroj: vlastné spracovanie

V predchádzajúcom grafe sú zobrazené percentuálne zmeny poistného po zavedení smernice o rodovej rovnosti, pričom hodnoty sú uvedené v tabuľke 4.13. Napríklad, 20 ročnej žene sa zvýšilo poistné o 172 %, zatiaľ čo mužovi v tom istom veku kleslo poistné o 10,53 %. V 50 roku života, sa žene zvýšilo poistné o 169,31 % a mužovi opäť kleslo poistné o 3,62 %. V priemere, za všetky roky života sa ženám zvýšili súčasné sadzby oproti predchádzajúcim až o 131,47 %, zatiaľ čo mužom v priemere klesli o -2,6 %.

Na základe našej analýzy môžeme skutočne potvrdiť, že zavedenie smernice o rodovej rovnosti malo dopad na spoločné sadzby, ktoré sú platné od 21.12.2012. Vzhľadom na to, že sme analyzovali výšku mesačného poistného na úmrtie, spoločné poistné pre obe pohlavia sa výrazne zvýšilo pre ženy, zatiaľ čo pre mužov mierne kleslo. U žien nastalo výrazné zvýšenie poistného oproti mužom, pretože pred prijatím smernice o rodovej rovnosti platili výrazne nižšie poistné ako muži, čo súviselo s úmrtnosťou žien. Je štatisticky dokázané, že stredná dĺžka života u žien je vyššia ako u mužov, a preto ženy platili nižšie poistné pri poistení na úmrtie. Môžeme tvrdiť, že v súčasnosti platia ženy výrazne vyššie poistné pri tomto poistení na úkor mužov.

Smernica o rodovej rovnosti skutočne ovplyvnila určovanie výšky sadzieb poistného. Samozrejme, na výšku poistného vplýva okrem zvolených úmrtnostných tabuliek aj mnoho iných faktorov, ktoré je nutné zahrnúť do výpočtu mesačného poistného, ako napríklad ohodnotenie rizika, náklady a iné. Pri samotnom výpočte mesačného poistného taktiež možno zvoliť rôzne metódy a spôsoby kalkulácie poistného, ktoré si

môže poisťovňa vybrať. Vzhľadom na to, sa sadzby pripoistení na úmrtie v jednotlivých poisťovniach môžu líšiť a nemusia sa zhodovať so sadzbami poisťovne Kooperativa.

Záver

Cieľom našej diplomovej práce bolo analyzovať trh životného poistenia na Slovensku, pričom sme sa okrem súčasného stavu na slovenskom poistnom trhu a vývojom vybraných ukazovateľov poistného trhu zaoberali tiež vplyvom smernice o rodovej rovnosti na životné poistenie. Analýzu vplyvu smernice o rodovej rovnosti sme realizovali prostredníctvom komutačných čísel, a tiež pomocou sadzieb pripoistení na úmrtie vybraného produktu poisťovne Kooperativa. Na záver môžeme skonštatovať, že cieľ našej práce sa nám podaril splniť úspešne.

V teoretickej časti sme sa najprv zamerali na vznik a vývoj životného poistenia, charakterizovali sme poistenie, poistný trh a subjekty poistného trhu. Pokračovali sme s definíciou životného poistenia a opisom produktov životného poistenia a legislatívnej úpravy poisťovníctva na Slovensku. Charakterizovali a opísali sme úmrtnostné tabuľky a pokračovali sme s definíciou a popisom výpočtu vybraných typov poistenia.

Na základe týchto nadobudnutých poznatkov sme následne mohli analyzovať trh životného poistenia na Slovensku, pričom sme našu praktickú časť práce rozdelili na dve časti.

V prvej časti, ktorá má názov analýza trhu životného poistenia na Slovensku, sme sa zaoberali súčasnou situáciou na trhu životného poistenia a jej vývojovými trendami. Ďalej sme pokračovali s opisom vývoja vybraných ukazovateľov poistného trhu v časovom horizonte desať rokov a v závere kapitoly sme popísali a zhodnotili ponuku produktov životného poistenia na Slovensku.

V druhej časti našej praktickej práce sme sa zamerali na vplyv smernice o rodovej rovnosti na výšku poistného vybraných produktov životného poistenia, pričom sme túto analýzu realizovali prostredníctvom komutačných čísel na vybrané typy poistenia a následne prostredníctvom sadzieb pripoistení na úmrtie vybraného produktu poisťovne Kooperativa, pričom vplyv smernice o rodovej rovnosti na vybrané produkty životného poistenia sa nám v oboch prípadoch potvrdil.

Zoznam použitej literatúry

Knižné zdroje

- [1] KAFKOVÁ, Eva – DAŇHEL, Jaroslav – DUCHÁČKOVÁ, Eva – MAJTÁNOVÁ, Anna – ŘEZÁČ, František. *Základy poistovníctva*. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2012. 243 s. ISBN 978-80-225-3363-8.
- [2] LITTOVÁ, Zuzana – KRÁTKA, Zuzana. *Životné poistenie*. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2009. 153 s. ISBN 978-80-225-2644-9.
- [3] MAJTÁNOVÁ, Anna – KRÁTKA, Zuzana – LITTOVÁ, Zuzana – VACHÁLKOVÁ, Ingrid. *Poistovníctvo*. Bratislava: Iura Edition, 2009. 322 s. ISBN 978-80-8078-260-3.
- [4] MARVAN, Miroslav. *Dejiny poistovníctva v Československu*. Praha: Novinář, 1989. 360 s.
- [5] PÁLEŠ, Michal. *Aktuárstvo v režime Solventnost' II: s riešenými príkladmi v jazyku R*. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2016. 189 s. ISBN 978-80-225-4288-3.
- [6] PASTORÁKOVÁ, Erika – BROKEŠOVÁ Zuzana – ONDRUŠKA Tomáš. *Poistný trh*. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2017. 193 s. ISBN 978-80-225-4431-3.
- [7] PATOPRSTÝ, Ján – DEMETEROVÁ, Mária. *Dejiny poistovníctva v Česko-Slovensku*. Bratislava: Alfa konti, 1996. 391 s. ISBN 80-88739-27-6.
- [8] PATOPRSTÝ, Ján. *Dejiny poistovníctva v Česko-Slovensku*. Bratislava: Alfa Konti, 1993. 390 s. ISBN 80-88739-04-7.
- [9] SAKÁLOVÁ, Katarína. *Oceňovanie produktov v životnom poistení*. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2001. 152s. ISBN 80-255-1350-4.
- [10] SEKEROVÁ, Viera – BILÍKOVÁ, Mária. *Poistná matematika*. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2007. 180 s. ISBN 978-80-225-2301-2.
- [11] ŠKROVÁNKOVÁ, Lea – ŠKROVÁNKOVÁ, Petra. *Dôchodkové poistenie*. 2. vyd. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2015. 111 s. ISBN 978-80-225-4064-3.

Internetové zdroje

- [12] BARBORÁKOVÁ, Jaroslava. *Analýza vplyvu smernice o rodovej rovnosti na poistné vybraných typov produktov životného poistenia: diplomová práca*. Školiteľ Katarína Sakálová. Bratislava, 2016, 84 s. Fakulta hospodárskej informatiky EU. Dostupné na: https://sekarl.euba.sk/ar-leu/sk/detail/?disprec=1&idx=eu_un_cat-1*0216925&iset=1&st=classik
- [13] NÁRODNÁ BANKA SLOVENSKA. Analýza slovenského finančného sektora za rok 2018 [online]. 2019, p. 40-44. ISSN 1338-5577. Dostupné na: https://www.nbs.sk/_img/Documents/_Dohlad/ORM/Analyzy/protected/AnalyzaSFS2018.pdf
- [14] NÁRODNÁ BANKA SLOVENSKA. Analýza slovenského finančného sektora za rok 2017 [online]. 2018, p. 41-44. ISSN 1338-5577. Dostupné na: https://www.nbs.sk/_img/Documents/_Dohlad/ORM/Analyzy/protected/AnalyzaSFS2017.pdf
- [15] NÁRODNÁ BANKA SLOVENSKA. Analýza slovenského finančného sektora za rok 2016 [online]. 2017, p. 38-43. ISSN 1338-5577. Dostupné na: https://www.nbs.sk/_img/Documents/_Dohlad/ORM/Analyzy/protected/AnalyzaSFS2016.pdf
- [16] NÁRODNÁ BANKA SLOVENSKA. Analýza slovenského finančného sektora za rok 2015 [online]. 2016, p. 37-42. ISSN 1338-5577. Dostupné na: https://www.nbs.sk/_img/Documents/_Dohlad/ORM/Analyzy/protected/AnalyzaSFS2015.pdf
- [17] NÁRODNÁ BANKA SLOVENSKA. Analýza slovenského finančného sektora za rok 2014 [online]. 2015, p. 33-36. ISSN 1338-5577. Dostupné na: https://www.nbs.sk/_img/Documents/_Dohlad/ORM/Analyzy/protected/AnalyzaSFS2014.pdf
- [18] NÁRODNÁ BANKA SLOVENSKA. Analýza slovenského finančného sektora za rok 2013 [online]. 2014, p. 30-34. ISSN 1338-5577. Dostupné na: https://www.nbs.sk/_img/Documents/_Dohlad/ORM/Analyzy/protected/AnalyzaSFS2013.pdf
- [19] NÁRODNÁ BANKA SLOVENSKA. Analýza slovenského finančného sektora za rok 2012 [online]. 2013, p. 38-44. ISSN 1338-5577. Dostupné

- na:https://www.nbs.sk/_img/Documents/_Dohlad/ORM/Analyzy/protected/AnalyzaSFS2012.pdf
- [20] NÁRODNÁ BANKA SLOVENSKA. Analýza slovenského finančného sektora za rok 2011 [online]. 2012, p. 41-46. ISSN 1338-5577. Dostupné na:https://www.nbs.sk/_img/Documents/_Dohlad/ORM/Analyzy/AnalyzaSFS2011.pdf
 - [21] NÁRODNÁ BANKA SLOVENSKA. Analýza slovenského finančného sektora za rok 2010 [online]. 2011, p. 46-50. ISBN 978-80-8043-170-9. Dostupné na:https://www.nbs.sk/_img/Documents/_Dohlad/ORM/Analyzy/AnalyzaSFS2010.pdf
 - [22] NÁRODNÁ BANKA SLOVENSKA. Analýza slovenského finančného sektora za rok 2009 [online]. 2010, p. 49-53. ISBN 978-80-8043-149-5. Dostupné na:https://www.nbs.sk/_img/Documents/_Dohlad/ORM/Analyzy/2009-2.pdf
 - [23] NÁRODNÁ BANKA SLOVENSKA. Analýza slovenského finančného sektora za rok 2008 [online]. 2009, p. 51-62. ISBN 978-80-8043-135-8. Dostupné na:https://www.nbs.sk/_img/Documents/_Dohlad/ORM/Analyzy/analyza_2008_4.pdf
 - [24] ONDREJKOVÁ KRČOVÁ, Ingrid – SAKÁLOVÁ, Katarína. Analýza hodnoty poistného v životnom poistení vzhľadom na nariadenie 2004/113/ES [online]. In: *Ekonomika a informatika: vedecký časopis FHI EU v Bratislave a SSHI*. Bratislava: Ekonomická univerzita v Bratislave, 2018, p. 105-115. ISSN 1339-987X. Dostupné na: <https://sekarl.euba.sk/ar-leu/sk/csg/?repo=eurepo&key=1911677771>

Zákony a smernice

- [25] Smernica Rady 2004/113/ES z 13.decembra 2004 o vykonávaní zásady rovnakého zaobchádzania medzi mužmi a ženami v prístupe k tovaru a službám a k ich poskytovaní.
- [26] Zákon č. 39/2015 Z.z. o poisťovníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov.